

Broerstraat 5

In dit nummer:

Mannen vaker doorverwezen
 Prijs voor vertaalster Noorse romans
 Evolutie van bloemkleuren
 Eredoctoer Gerrit Hiemstra
 Cyberaanvallen en het recht
 Zomercryptogram

Alumnus van
 het Jaar:
 Stef van Grieken

Hoe vind jij de balans tussen het welzijn van je team en de prestaties van je organisatie in een complex dynamische arbeidsmarkt?

AOG School of Management

AOG School of Management biedt ervaren professionals de mogelijkheid om hun visie te vormen, te veranderen én te verbreden. Door middel van unieke deeltijd opleidingen op academisch niveau. Waarin je complexe organisatievraagstukken vanuit een vakoverstijgende blik analyseert én het leiderschap ontwikkelt om anderen mee te nemen in een toekomstbestendige richting. Om zo de vooruitgang voor te zijn. Bekijk al onze (master) opleidingen op: aog.nl/opleidingen

Meer informatie?

Bel of app met onze opleidingsadviseurs via 06 - 82 62 89 56 over de opleidingsmogelijkheden, of plan via de online kalender (scan QR code) een studieadviesgesprek in.

Deeltijdopleiding

Visie op Werk en Arbeidsmarkt

Strategie voor duurzaam werken in een dynamische arbeidsmarkt

Vervul jij een sleutelfunctie in het aantrekken, behouden en ontwikkelen van mensen in jouw organisatie? Je realiseert je dat het belang van duurzaam HRM groot is, maar worstelt met de vraag: 'Hóe dan?' Je wilt meer inzicht krijgen in complexe arbeidsmarkt-vraagstukken en als businesspartner met een visie op duurzaam werken de organisatie versterken en groei stimuleren.

Na de opleiding Visie op Werk en Arbeidsmarkt:

- Kun je een duurzame HR-strategie ontwikkelen vanuit externe focus, inzicht in complexe arbeidsmarkt-vraagstukken, maatschappelijke impact en managementkeuzes.
- Heb jij jouw visie ontwikkeld op het belang van duurzame inzetbaarheid van mensen, waarbij je synergie creëert tussen prestaties en welzijn van medewerkers.
- Is jouw leiderschap gegroeid om een verbindende rol als businesspartner neer te zetten, met focus op strategische uitvoering en vanuit zelfleiderschap.

Startdatum: 3 oktober 2024

Mastertitel halen?

Deze 9 maanden durende deeltijd opleiding is onderdeel van onze professional Master Strategy & Leadership (MSc).

'Supervet' vindt Stef van Grieken het dat zijn alma mater hem verkoos tot Alumnus van het Jaar 2024. Omdat deze in Groningen opgeleide ingenieur slimheid, ondernemendheid én maatschappelijke betrokkenheid combineert als medeoprichter en CEO van Cradle. Dit jonge bedrijf wil met kunstmatige intelligentie nieuwe, nuttige eiwitten vele malen sneller ontwerpen dan in het lab.

Ook andere alumni ontvingen dit jaar mooie prijzen, zoals vertaalster Paula Stevens en ecooloog Casper van der Kooi. Zij vertellen in dit nummer gepassioneerd over hun werk.

Het interview met een onversaagd waarschuwer tegen klimaatverandering, eredoctor en voormalig weerman Gerrit Hiemstra, is misschien wat minder vrolijkmakend, maar beslist even bevlogen.

Grimmiger nog is het verhaal van jurist Evgeni Moyakine die onderzoekt hoe landen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor cyberaanvallen. Gelukkig geeft hij ook een mooie boekentip: *De meester van Margarita*, van Michail Boelgakov.

Want, laten wij vooral veel blijven lezen. Lekker in de komende zomer, waarin we hopelijk genoeg tijd hebben voor ontspanning. In dit Zomernummer vind je veel boekentips, maar ook een bijzonder cryptogram én aandacht voor de aanstaande Olympische Spelen.

Veel plezier met het lezen van deze papieren uitgave. En als je tijd hebt, lees dan alsnog op www.rug.nl/broerstraat5 de prachtige verhalen over onze onderzoekers en alumni in de drie digitale afleveringen. Zoals altijd met liefde gemaakt en warm aanbevolen!

Wij wensen jullie een zonnige, inspirerende en liefdevolle zomer toe.

COVER: ALUMNUS VAN HET JAAR STEF VAN GRIEKEN

INHOUD

JOËL HUNN

4
Eiwitten ontwerpen met een taalmodel
Alumnus van het Jaar Stef van Grieken paart slimheid en maatschappelijke betrokkenheid aan zijn bedrijf Cradle.

6
Column rector magnificus

7
Alumnus in het buitenland
Titia Sjenitzer in het Verenigd Koninkrijk

8
Geneeskunde nog altijd gestoeld op de man
Aranka Ballering onderzocht het verschil in 'patiëntreis' tussen vrouwen en mannen.

10
Alumnus schrijft boek

11
Ain Wondre Stad
Carina Gerritsen-Bleeker, hockey-keepster Olympische Spelen 1992

12
Paula Stevens, een geleerde taalverliefde
Martinus Nijhoff Vertaalprijs voor vertaalster van meer dan 85 Noorse romans.

14
Weerman en eredoctor Gerrit Hiemstra kan slecht tegen flauwekul
Onophoudelijk aankarter van klimaatverandering en haar ernstige gevolgen

16
Foto Reyer Boxem, 'Makers van de RUG'

18
'De kleurrijke cellen van bloemen vervelen nooit'
Casper van der Kooi onderzoekt hoe bloemen, insecten en vogels aan hun kleuren komen.

20
Zomerpuzzel
Jelmer Steenhuis maakte voor *Broerstraat 5* een cryptogram over de RUG.

21
Alumni verliefd

22
Landen aansprakelijk stellen voor cyberaanvallen nog lastig
Nederland is heel kwetsbaar voor cyberaanvallen, waarschuwt jurist Evgeni Moyakine.

25
Wereldhavens, kleurrijk en ingrijpend verbindend
Aafke Steenhuis en Jan Joost Teunissen bereiden alle grote wereldhavens voor hun boek.

26
Alumni Actief en Agenda

27
'Alleen maar roeien is mentaal niet gezond'
Marloes Oldenburg hoopt de Olympische finale te roeien met de vier-zonder.

30
Terugblik Alumnidag en Colofon

32
Alumni Achteraf
ruimtelijke wetenschappen

Eiwitten ontwerpen met een taalmodel

✍ NIENKE BEINTEMA 📷 JOËL HUNN

ALUMNUS VAN HET JAAR

🌐 WWW.CRADLE.BIO

Stef van Grieken is de nieuwe RUG-Alumnus van het Jaar. In 2021 richtte hij het bedrijf Cradle op, dat kunstmatige intelligentie (AI) inzet voor het ontwerp van betere eiwitten. Nog geen twee jaar later klopten de eerste multinationals bij hem aan. 'Over twintig jaar wil ik kunnen zeggen: met mijn kennis en kunde heb ik het juiste gedaan.'

Wat doe je als je bruist van de ideeën, volgens eigen zeggen een 'bèta-nerd' bent, verstand hebt van AI én de wereld beter wilt maken? Dan bedenkt je een versie van Chat-GPT die geen teksten schrijft op commando, maar eiwitten ontwerpt, op basis van de wensen en eisen van farmaceutische biotechbedrijven. En dan hang je een gouden carrière bij Google aan de wilgen om in Europa je eigen bedrijf te beginnen, dat meteen al successen boekt.

Stef van Grieken laat zien hoe het kan. Juist vanwege die combinatie van slimheid, ondernemendheid en maatschappelijke betrokkenheid riep de RUG hem onlangs uit tot Alumnus van het Jaar 2024. 'Supervet vind ik dat', reageert de jonge ondernemer via videoverbinding vanuit zijn woonplaats Zürich. 'Ik ben altijd een groot fan geweest van de RUG. Tijdens mijn studie was ik actief in de studentenpolitiek, en ook daarna ben ik me betrokken blijven voelen. Als je eigen alma mater je dan die eretitel toekent, dan is dat gewoon heel erg leuk.'

Waarom woon je eigenlijk in Zürich?

'Ik heb lange tijd bij Google in de VS gewerkt, met heel veel plezier. Maar toen kreeg ik een plek aangeboden op het Google-kantoor in Zürich, de grote Europese tech-hub. Die kans heb ik aangegrepen, want ik vond de ontwikkelingen in de VS niet meer zo fijn. En er was hier een goed researchteam. Toch heb ik besloten daarmee te stoppen en mijn eigen bedrijf te starten, Cradle. Ik bleef wel graag in Zürich wonen: het leven is hier goed, het is een goed ecosysteem voor de Life Sciences, er is een universiteit, veel expertise in zelflerende modellen, een prachtige omgeving... En ik kan zo met de trein naar Amsterdam, waar we een tweede vestiging van ons bedrijf hebben. Dus ja, dit is zo wel perfect.'

Je studeerde technische bedrijfskunde. Hoe kwam je dan in de AI terecht?

'Binnen mijn studie ben ik de technische kant op gegaan, en ik koos informatica als afstudeerrichting. Maar daarnaast was ik

Stef van Grieken (1986) studeerde technische bedrijfskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Al tijdens zijn studie richtte hij de Open State Foundation op, die de overheid transparanter wil maken. Vervolgens werkte hij 7 jaar bij Google als technisch manager. Samen met een Google-collega en twee biologen startte hij in 2021 Cradle, een bedrijf dat een platform ontwikkelt voor innovatief eiwitontwerp via kunstmatige intelligentie (AI). CEO Van Grieken woont en werkt in Zwitserland.

'Ik wil mijn dochter kunnen zeggen dat ik echt het juiste heb geprobeerd'

van jongs af aan ook zelf aan het programmeren. Cradle is eigenlijk een beetje een uit de hand gelopen hobby.'

Je studeerde ook nog een blauwe maandag filosofie.

'Ja, dat deed ik ernaast, omdat ik dat heel waardevol vind. Veel ingenieurs zijn heel goed in dingen maken, maar je moet je telkens ook afvragen: is dit ook iets wat we zouden moeten willen? En hoe doen we dat dan verantwoord? Dat is niet vanzelfsprekend, ook niet in Silicon Valley. Terwijl daar nieuwe dingen worden bedacht waar heel veel mensen mee te maken gaan krijgen. Het is heel belangrijk dat we daar kritische vragen bij blijven stellen. Ik heb die bachelor overigens niet afgemaakt, maar dat ga ik hopelijk nog wel eens doen.'

Jouw ethische inslag, past die eigenlijk wel bij een bedrijf als Google?

'Goed dat je het vraagt. Weet je, dat vingerwijzen vanuit Europa naar bedrijven zoals Google, dat vind ik eerlijk gezegd niet zo terecht. Neem alleen al de impact van zoekmachines op de wetenschap. Zonder zoekmachines zou dat landschap er totaal anders uitzien, en zouden mensen nooit zo snel zo veel informatie bij elkaar krijgen, zo veel kunnen samenwerken, en dus zo veel belangrijke dingen kunnen doen. Alleen dat al is de ontwikkeling van zoekmachines waard. Echte impact in de wereld hebben, dat kan alleen door kennis te verbreden en mensen daartoe toegang te verschaffen. Dat dóen die bedrijven. En een bedrijf als Google steekt bovendien ook erg veel tijd in *trust en safety* van hun producten.'

Waarom maakte jij die overstap naar dat eiwitontwerp?

'Google zit heel diep in de taalmodellen, met al dat zoeken, vertalen, chatten... Ik dacht: hoe kunnen we dat nu gaan inzetten om de echte wereldproblemen aan te pakken? Die komen in feite hierop neer: we hebben de planeet zo'n beetje in de fik gestoken, en we lopen aan tegen de grenzen van de gezondheidszorg, met steeds meer ouderen en zieken. Ik dacht: wil ik mijn dochter over twintig jaar recht in de ogen willen kijken, dan moet ik dáár mijn kennis en kunde aan wijden. Dan wil ik kunnen zeggen: ik heb echt het juiste geprobeerd.'

Hoe kwam je op het idee om een taalmodel eiwitten te laten ontwerpen?

'Een taalmodel heeft in feite geleerd hoe een taal werkt. Wat is de set woorden waaruit die taal is opgebouwd, welke woorden passen in welke volgorde bij elkaar? Eiwitten bestaan ook uit bouwstenen: de aminozuren. De samenstelling en de volgorde bepalen wat zo'n eiwit doet. Soms maakt één aminozuur al een verschil. Daarmee spelen, dat kun je ook door een model laten doen. Het enige

VERVOLG OP PAGINA 6 >

verschil is: bij taal hebben wij zelf wel enig gevoel voor wat klopt. Welke woordsoorten wel of niet na elkaar kunnen komen, bijvoorbeeld. Bij eiwitten hebben we dat idee niet. We weten niet vanzelf wat functioneel is.'

Hoe pak je dat dan aan?

'Je wilt in feite een eiwit ontwerpen dat doet wat biotechnologen willen. Bijvoorbeeld dat het ergens aan bindt, of juist niet, dat het ergens mee reageert, dat het stabiel is bij een temperatuur van 45 graden. Je start dan met een zelflerend model, en dat leer je vervolgens welk type eiwit welke eigenschappen heeft. Modellen kunnen die regels, die wetmatigheden, heel goed leren. Met taal, maar blijkbaar ook met eiwitten.'

Ja? Werkt dit dan echt?

'Ja, verschillende van onze klanten, waaronder Johnson & Johnson, hebben met ons model al succesvol eiwitten aangepast zodat ze werkzamer werden. Eén klant had eerst tien rondes nodig om een bepaald enzym acht keer actiever te maken. Nu was het enzym in drie rondes 24 keer actiever gemaakt. Het is gericht, dus het is sneller en goedkoper, en dus kun je als bedrijf meer doen. Daar komt het op neer.'

'Cradle is eigenlijk een beetje een uit de hand gelopen hobby'

Is dit al echt toepasbaar?

'Zeker. Er is al een aantal succesvolle enzymen uitgekomen die al worden gebruikt in de industrie. Met medicijnen ligt dat wat lastiger: de gemiddelde klinische test duurt langer dan Cradle oud is. Maar dat gaat goedkomen. Wij werken intussen verder aan ons model. Met een eerste financieringsronde van 5 miljoen dollar hebben we laten zien: met taalmodellen kun je eiwitten maken. Van investeerders hebben we onlangs 24 miljoen dollar binnengehaald om dit verder te ontwikkelen.'

Gaat dit echt de farma en de biotech veranderen?

'Dat denk ik zeker. Stel dat R&D in de Life Sciences tien keer sneller kan... Dan kunnen veel meer bedrijven veel meer dingen gaan doen. Het is een soort democratisering van de organische chemie. En er zijn nog zoveel meer toepassingen: betere bioplastics, biobrandstoffen, biologische gewasbescherming... Stikstof vastleggen met behulp van landbouwgewassen, melkeiwitten maken met een machine, in plaats van een koe... *Building with biology*, noemen wij dat. Ik denk echt dat er nog een heleboel leuke dingen gaan gebeuren. En echt al binnen tien, vijftien jaar, hoor. Daar twijfel ik niet aan.'

FOTO REYER BOXEM

DE KOERS VAN SCHERPEN

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Een enerverend jaar

Mijn eerste jaar als rector zit er bijna op en wat was het een enerverende periode. We hebben ons 82e lustrum gevierd en Stef van Grieken, die bij ons afstudeerde als industrial engineer, werd uitgeroepen tot de nieuwe Alumnus van het Jaar. Tegelijkertijd komt er een kabinet dat flink wil bezuinigen op de wetenschap en het hoger onderwijs. Er staat ons dus weer een turbulente tijd te wachten.

Als universiteit hebben we ook te maken met wat er gaande is in Gaza en Oekraïne: die verschrikkingen hebben ook hun weerslag op onze academische gemeenschap. Terwijl ik deze column schrijf, is het Harmonieplein al weken bezet door een kampement van pro-Palestijnse demonstranten. Zij eisen dat we onze relaties met Israëlische universiteiten verbreken. Maar daarmee maken we de kritische geluiden die daar ook wel degelijk te horen zijn monddood. Natuurlijk vinden we het verschrikkelijk wat er op 7 oktober is gebeurd. En vinden we dat de reactie van Israël disproportioneel is. Tegelijkertijd vinden we het essentieel dat het wetenschappelijke debat in alle openheid en vrijheid gevoerd moet kunnen worden. En dat is in deze tijd een lastige uitdaging.

Dit jaar bestaat de RUG 410 jaar en dat hebben we in mei gevierd. Het was een geslaagde week met leuke activiteiten, zoals het inspirerende Festival der Verwondering in de Stadsschouwburg en een groots feest op het Suikerzijdeterrein. En we hebben eredoctoraten uitgereikt aan vier bijzondere kandidaten, die goed passen bij onze Schools. Ik was blij op de Alumnidag zoveel alumni te zien aanschuiven, onder andere bij de gezamenlijke lunch in de tuin van het Academiegebouw.

Voor alumni heb ik trouwens een tip voor de zomervakantie: de podwalk 'In het spoor van de Academie', waarmee je een wandeling kunt maken door Groningen langs interessante plekken in de binnenstad die te maken hebben met onze universiteit. Er zijn twee varianten gemaakt van ieder vier kilometer. Onderweg hoor je allerlei feiten over de locatie waar je op dat moment bent. Leuk om een keer uit te proberen.

Ik kijk ernaar uit om deze zomer even tot rust te komen en verheug me er al op mezelf te verliezen in een goed boek. Ik wens jullie een fijne zomer!

Jacqueliën Scherpen rector magnificus

Titia Sjenitzer (46) studeerde sociologie in Groningen en woont al bijna vijftien jaar in Londen. Ze werkt als freelance 'wild ocean consultant' voor verschillende organisaties; de rode draad is 'blue economy', oftewel duurzaamheid rondom alles wat met de zee te maken heeft. 'Mijn werk is heel divers. Het ene project is heel financieel-technisch, het andere gaat dan weer over de aanleg van windmolenparken op zee waar de biodiversiteit beter van wordt, in plaats van slechter. Daarbij heb ik zelf een grote zwak voor walvissen en dolfijnen.'

Al haar hele leven is Sjenitzer dol op de zee. Toch koos ze in Groningen niet voor bijvoorbeeld mariene biologie, maar voor sociologie. 'Daar ben ik nog steeds heel blij mee, ook in mijn huidige werk', zegt ze. 'Alles rondom duurzaamheid heeft een grote sociologische component. Hoe beïnvloeden al die verschillende lagen in het maatschappelijke systeem elkaar?'

Juist dat is het sterke punt van de Groningse sociologie, merkt ze op. 'Dat systeemdenken, dat past goed bij mij.' Als voorbeeld noemt ze de grote multinationals, die vaak zeggen dat ze doen 'wat de aandeelhouder wil' en daardoor niet vol voor duurzaamheid kunnen gaan. 'Maar de grootste aandeelhouders zijn vaak pensioenfondsen. Die beheren ons geld, van jou en mij. Dus in feite zijn wij allemaal die aandeelhouder. En dan blijkt dat er wel degelijk manieren zijn om die lagen te beïnvloeden. Dat vind ik fascinerend.'

Na haar studie verdiepte Sjenitzer zich in de mechanismen achter 'fair trade', onder meer in Ecuador, en werkte een paar jaar als zeilinstructor in Griekenland. 'Vervolgens wilde ik me toch settelen in Nederland. Ik zag een vacature bij een nieuw initiatief, Principles for Responsible Investment (PRI), dat de financiële wereld duurzamer wil maken. Ik wist niks van beleggen, maar methodologie ontwikkelen en onderzoek doen kon ik wel. Ik werd meteen enthousiast. Pas helemaal onderaan las ik: standplaats Londen. Oké, dacht ik. Dan wordt het Londen. En dat is inmiddels vijftien jaar geleden.'

Londen bevalt haar goed. Na PRI werkte ze er voor diverse andere internationale organisaties, van duurzame visserij tot toerisme. En nu is ze er freelancer. Ze werkt nog altijd aan hetzelfde soort projecten, maar zet zich daarnaast ook in voor de bescherming van walvissen en dolfijnen. In het bestuur van de World Cetacean Alliance (WCA) voert ze bijvoorbeeld campagne tegen supertrawlers: vissersschepen met gigantische

netten waarin veel walvissen en dolfijnen de dood vinden. Ook strijdt ze voor respectvollere manieren van walvis- en dolfijntoerisme. 'Deze dieren zijn zo machtig mooi en indrukwekkend om te zien', zegt ze. 'Als je er op een gepaste afstand van geniet, dan verstoor je ze niet en zie je hoe ze écht zijn.'

Het leuke van Londen is het internationale, vertelt ze. 'Ik had in Nederland bijvoorbeeld ook wel kunnen werken voor MSC (de Marine Stewardship Council, bekend van het keurmerk voor duurzame visserij, red.), maar hier in Londen zit het internationale hoofdkantoor.' Van Brexit heeft Sjenitzer niet veel last. 'Ja, ik moest wat formulieren invullen voor mijn verblijfsvergunning, maar dat stelde niet zoveel voor. En bij Calais zien we lange files. Maar dat ligt meer aan de Franse douane dan aan de Britse. Dure boodschappen? Die heb je inmiddels overal. De berichtgeving over Brexit is in Nederland veel negatiever dan hier. Ik zit hier op mijn plek. Die diversiteit, die flexibiliteit, de dynamiek van innovatieve ontwikkelingen... Voor al die dingen zit je in Londen goed.'

TITIA SJENITZER

'Ik heb een grote zwak voor walvissen en dolfijnen'

FOTO LEONIE BLOKHUIS

Hoofdpijn, rugpijn, vermoeidheid. **Aranka Ballering** onderzocht de ‘patiëntreis’ die mensen met veelvoorkomende klachten afleggen: vanaf het ontstaan van klachten, tot wanneer ze zich melden bij de huisarts. En ze bekeek welke rol sekse en gender spelen bij de behandeling van die klachten. Een van de opvallendste uitkomsten: vrouwen doorlopen gemiddeld een ander en minder uitgebreid traject dan mannen.

Geneeskunde nog altijd gestoeld op de man

In haar vorige baan bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken hield gezondheids-wetenschapper Aranka Ballering zich bezig met feministisch buitenlandbeleid. ‘Nederland is op dat vlak heel vooruitstrevend bezig, maar tegelijkertijd was ik me ervan bewust dat er ook hier nog een wereld te winnen is. Toen ik in 2019 de vacature voor een promotieonderzoek aan de RUG naar gender- en geslachtsverschillen in de Nederlandse gezondheidszorg voorbij zag komen, besloot ik dan ook dat ik dat wilde doen.’ Afgelopen april verdedigde Ballering haar proefschrift cum laude.

De patiëntreis

In haar onderzoek volgt Ballering de hele ‘patiëntreis’ die mensen doorlopen wanneer ze te maken krijgen met veelvoorkomende fysieke klachten, zoals hoofdpijn, rugpijn of vermoeidheid. Klachten die niet sekse-specifiek zijn, vaak spontaan komen, soms vanzelf overgaan en waar niet altijd direct een oorzaak voor te vinden is. ‘Ik wilde bekijken wat het effect van sekse en gender is op die patiëntreis, van het moment dat de klachten beginnen tot in de spreekkamer bij de huisarts.

Om dat te kunnen onderzoeken heb ik heel veel factoren in kaart gebracht, zoals welke genderrollen in welke mate aanwezig zijn, hoe vaak klachten voorkomen, en hoe lang klachten aanhouden.’ Ballering kon voor haar onderzoek gebruikmaken van grote hoeveelheden gezondheidsgegevens die zijn verzameld in de Noord-Nederlandse biobank Lifelines, het langlopende multidisciplinaire onderzoek Trails van RUG/UMCG, en FaM-net, een registratienetwerk van huisartsen

die heel gedetailleerd bijhouden wat er gebeurt tijdens een consult.

Genderrollen

De eerste stap in Ballerings onderzoek was het ontwikkelen van een genderscore. ‘Daarmee wilden we inzicht krijgen in het effect van genderrollen – gedragsnormen die als typisch mannelijk of vrouwelijk worden gezien – op fysieke klachten. Zo wordt kostwinner zijn gezien als een traditioneel mannelijke genderrol, en worden zorgtaken juist als vrouwelijk gezien. Het onderzoek laat zien dat vrouwelijke genderrollen sterker associëren met fysieke klachten dan mannelijke genderrollen. Bij mannen die meer typisch vrouwelijke genderrollen vervullen, zagen we dan ook vaker fysieke klachten dan bij mannen met mannelijke genderrollen. Een verklaring daarvoor hebben we niet gevonden. Misschien kan toekomstig onderzoek daar meer duidelijkheid over geven.’

Mannen vaker doorverwezen

Vervolgens onderzocht Ballering de verschillen tussen mannen en vrouwen in het zoeken van hulp. ‘We zagen onder meer dat huisartsen vaker vrouwen dan mannen met veelvoorkomende fysieke klachten op het spreekuur krijgen. Maar, we zagen ook dat individuele vrouwen ook vaker klachten hebben.’ Volgens Ballering is dat te verklaren doordat vrouwen ‘interoceptiever’ zijn dan mannen: ‘Ze zijn zich meer dan mannen bewust van hun lichaam en veranderingen daarin. De theorie is dat dat samenhangt met dat vrouwen menstrueren en zwanger kunnen raken, borstvoeding kunnen geven. Het lijkt of vrouwen daardoor meer aandacht moeten hebben voor hun lichaam en voor de processen die zich erin voordoen.’

Ondanks dat huisartsen dus meer vrouwen dan mannen op hun spreekuur zien, constateerde Ballering dat juist mannen vaker lichamelijk worden onderzocht tijdens zo’n consult. Bovendien is de kans voor mannen op bijvoorbeeld een echo of röntgendiagnostiek 8% hoger, en op doorverwijzing naar een specialist 15% hoger dan voor vrouwen met dezelfde klachten, van dezelfde leeftijd en met dezelfde comorbiditeiten (andere aandoeningen, red.). ‘Dat vond ik absoluut de meest opmerkelijkste uitkomst van mijn onderzoek. Collega’s van de Radboud Universiteit Nijmegen hebben transcripten van huisartsconsulten bestudeerd. Zij zagen dat er nauwelijks verschil is tussen het taalgebruik van mannelijke en vrouwelijke patiënten tijdens een consult. Dit aspect van communicatie in de spreekkamer draagt dus hoogstwaarschijnlijk niet bij aan de verschillen tussen mannen en vrouwen.’

Vrouwen de dupe?

Hoe verklaart Ballering dit verschijnsel dan? 'Je eerste gedachte kan zijn: vrouwen worden door huisartsen achtergesteld. Maar dat is volgens mij te kort door de bocht. Als je gaat kijken naar situaties waarin vrouwen wél worden doorverwezen, dan komt daar veel minder vaak iets uit dan bij mannen. Hoofdpijn blijft bij deze vrouwen een hoofdpijn, misselijkheid een misselijkheid; dat wordt een symptoomdiagnose genoemd. Op basis daarvan kunnen we concluderen dat de bestaande diagnostiek dus een stuk minder effectief is voor vrouwen dan voor mannen. Huisartsen weten dit op basis van hun klinische ervaringen handelen daarnaar. Maar je kunt pas stellen dat vrouwen daar de dupe van zijn als aangetoond kan worden dat die symptoomdiagnoses bij vrouwen onjuist zijn. Maar dat weten we niet. We weten niet of zo'n symptoomdiagnose vaker bij vrouwen dan bij mannen wordt omgezet in een ziekte-diagnose – waarbij wél een oorzaak wordt geconstateerd. Mijn onderzoek toont aan dat er verschillen zijn, maar niet dat er ook per se een verschil in kwaliteit van zorg zit.'

Aranka Ballering (1994) studeerde gezondheid en leven, en deed vervolgens een master biomedische wetenschappen met een focus op immunologie en internationale volksgezondheid aan de VU Amsterdam. Daarna deed ze een master Global Health in Maastricht en onder andere onderzoek naar sociaal stigma rondom lepra in India. April 2024 promoveerde zij cum laude aan de RUG op onderzoek naar de associatie tussen geslacht, gender en veelvoorkomende lichamelijke klachten. Met een Rubiconbeurs van ZonMw gaat Ballering nu onderzoek doen bij de vakgroep sociologie van de Universiteit van Gent. 'Daar blijf ik werken aan die lichamelijke klachten bij vrouwen versus mannen, alleen nu vanuit een ander perspectief. Ik ga mij verdiepen in aanhoudende lichamelijke klachten en het stigma dat daar omheen hangt.'

Inhaalslag

Dat maakt het doen van een aanbeveling naar huisartsen lastig, zegt Ballering. 'Huisartsen zien bovendien niet alleen een man of een vrouw. Zij zien een patiënt met een familiegeschiedenis, met een context, met een bepaalde sociaal economische status, etniciteit, opleiding, én een geslacht, een gender en een bepaalde seksuele oriëntatie.' Voor Ballering laat het onderzoek vooral zien dat de medische wetenschap lange tijd geënt is geweest op de man. 'Het idee is altijd dat geneeskunde neutraal is. Maar eigenlijk is geneeskunde gestoeld op de man. We zijn nu bezig met een inhaalslag, door vrouwen mee te nemen in (bio)medisch onderzoek, door heel expliciet aan onderzoekers te vragen: kijk je wel naar mannen én vrouwen? Kijk je naar vrouwelijke cellen, naar vrouwelijke ratten of vrouwelijke proefpatiënten? Er is vooral een rol weggelegd voor de onderzoekers. En vanuit dat onderzoek sijnpen nieuwe inzichten over het vrouwelijk lichaam door naar de medische praktijk.'

Mathijs Deen
(1962) / Nederlands
1988

**De redder – een
Waddenthiller**
Derde deel van een
Deense serie rond

inspecteur Liewe Cupido
WWW.ALFABETUITGEVERS.NL € 22,99;
Luisterboek € 15,99; E-book € 9,99

FOTO JAN WILLEM VAN VLIET

Mathijs Deen won met deel twee,
De duiker, de Gouden Strop 2024.
*Luister ook podcast Radio 1,
Kunststof/31 mei 2024*

Ingeborg Nienhuis
(1981) / Nederlands
2005

**Levende Legende,
n Grunneger
Odyssee**
Oterdumer

muzikant tijdens markante
gebeurtenissen in recente
Groningse geschiedenis
WWW.GRUNNEGERBOUK.COM € 10,-

Bram Baptist
(1982) /
geschiedenis 2007

**Soldaat van het
Zuiden**
Jeugdboek over de
Duitse bezetting

van Frankrijk.
WWW.UITGEVERIJKYETREE.NL
€ 20,50

Renske Leijten
(1979) / Ba
Nederlands 2004

**Leuker kunnen we
het niet maken**
Het verhaal achter
de vrouw – advo-

caat Eva González Pérez – die de
Belastingdienst op de knieën dwong
WWW.XANDERUITGEVERS.NL
€ 24,99

Ingrid Chen (1968)
/ economie en
postdoctorale
controllers-
opleiding 2002
**De zon in
andermans land**

Historische roman. Na de
afschaffing van de slavernij bracht
men Chinezen als contract-
arbeiders naar koloniaal Suriname.
HOME.BRAVENEWBOOKS.NL
€ 24,95

Joris van der Geest (1973) /
bedrijfskunde 1997

Iedereen is Faust
Moreel uitdagende en hilarische
roman over de man in het mijnen-
veld van consent, seksisme en
giftig gedrag
UITGEVERIJ GEESTVERWANTEN
€ 22,50

Yonina Pullens
(1984) / Romaanse
talen-Spaans 2006
**Spaans
temperament**

Zomernovelle.
Romy laat haar
gebroken hart helen onder de
Spaanse zon.
WWW.HIPPUBLISHING.NL
E-book € 4,99

Karel Essink (1942) / biologie 1967
**Mijn jeugd in Almelo en Twente
(1945-1965)**

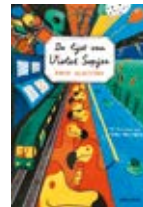
Herinneringen aan jeugdavonturen
EIGEN UITGAVE € 15,00

Eva Cukier (1981) /
Slavische talen en
culturen 2006

Ruzland
Ruslandcorres-
pondente over
land in oorlog met

zichzelf en met de wereld
UITGEVERIJPROMETHEUS.NL € 22,99

David Vlietstra
(1978) / psycho-
logie 2002

**De lijst van Violet
Sopjes**
Violet wil met elk
kind in haar klas

een keer gaan spelen, maar dan
ontdekt ze een dringend probleem.
> 9 jaar
WWW.GOTTMER.NL € 17,99

Mees van der Made (1979) /
geschiedenis en journalistiek 2005

Dit is het
Gedichtenbundel die je meeneemt
langs eeuwige zomers en schaduw-
dagen.
WWW.BOEKSCOUT.NL € 16,99

**Adwin de
Kluiver** (1968) /
geschiedenis 2016

**De eilanden van
goed en kwaad**
Hoe de mens
eilanden heeft

gebruikt als laboratorium.
WWW.SPECTRUMBOEKEN.NL € 26,99

**Agnes van den
Berg** (1967) /
psychologie,
PhD omgevings-
psychologie 1999

**Dichter bij de
natuur**

De natuur als bron van spirituali-
teit en wetenschappelijke inzichten
over de positieve effecten van tijd
doorbrengen in de natuur
WWW.VONKUITGEVERS.NL
€ 19,90

FOTO SYLVIA GERMES

**Carina Gerritsma-
Bleeker** (55), orthopedisch
chirurg Martini Ziekenhuis
Groningen; was tijdens de
Olympische Spelen van 1992 in
Barcelona reservekeeper in het
NL dameshockeyteam dat zesde
werd; studeerde van 1986 tot
1994 geneeskunde aan de RUG.

Speciale plek
UMCG-terrein

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

✎ ELLIS ELLENBROEK 📷 HENK VEENSTRA

‘Ik zei: “Ach, watje” tegen mijn hoogleraar’

De RUG profileerde zich als topsportuniversiteit in mijn studietijd. Er was een topsportcoördinator die sportende studenten hielp met hun rooster. Ik regelde mijn zaakjes zelf, dat ging veel sneller. Ik stapte naar mijn docent toe met: “Ik speel bij het Nederlands Elftal en dan en dan kan ik mijn examen niet doen.” Dan mocht ik het examen een-op-een doen bij die docent. Niet lang na de Olympische Spelen ben ik gestopt met hockey. Ik wilde vol voor de orthopedie gaan. Ik solliciteerde als anios (assistent niet in opleiding). Het was 9 juli 1994 dat hoogleraar en afdelingshoofd Jim van Horn mij belde dat ik mocht komen. Nederland speelde de WK-kwartfinale voetbal tegen Brazilië. Heel Nederland zat te kijken, ik ook. Orthopedie was een echt mannenvak. In het sollicitatiegesprek voor anios hadden ze mij, haast hoopvol, gevraagd of ik lesbisch was. Dat zou goed uitkomen, want dan zou ik geen moeder worden en geen zwangerschapsverlof hoeven op te nemen.

Ik wilde een opleidingsplaats. Er waren in het UMCG op dat moment drie andere vrouwen in opleiding. Die wisten wel zeker dat professor Van Horn niet nog een vierde aan zou nemen.

Van Horn mocht je of hij mocht je niet. Als je ruzie met hem had, had je het moeilijk. Op een dag liep ik met hem van het oude naar het nieuwe gebouw. Het regende een beetje. Hij zei dat hij zijn paraplu ging halen. Ik zei: “Ach, watje!” Het ontschoot me. Ik wist bijna zeker dat ik mijn opleidingsplaats wel kon vergeten. Maar hij moest keihard lachen! Toen was het ijs gebroken en ben ik in opleiding gekomen.

Nu ben ik, alweer bijna een kwart eeuw, orthopedisch chirurg in het Martini Ziekenhuis. De enige vrouw in een maatschap met zeven heren. Moeder van twee dochters ook.

Van Horn heb ik ooit nog eens een bordje gegeven met: “Als vrouw moet je tien keer beter je best doen dan als man, maar gelukkig is dat niet zo moeilijk”.

Paula Stevens, een geleerde taalverliefde

De jury was onder de indruk van haar vertaaloeuvre: 'omvangrijk, divers, en vooral telkens weer van hoge kwaliteit. Het werk van een geleerde taalverliefde'. **Paula Stevens** (1955), alumna Noors 1985, vertaalde meer dan 85 romans van Noorse schrijvers. Dit jaar ontving ze daarvoor – na vele andere eerbewijzen – de Martinus Nijhoff Vertaalprijs van het Cultuurfonds.

 DORIEN VRIELING

BOEKEN

 [IVDNT.ORG/ZOEKEN/PAULA+STEVENS](https://www.ivdnt.org/zoeken/paula+stevens)

Vlak bij het huis van Paula Stevens ligt een schietbaan. Dat wist ze niet, totdat ze er laatst eentje nodig had. In het boek dat ze nu vertaalt, gaat het veel over jagen en geweren. Dus toog ze naar de schietbaan. 'Ik kreeg uitgebreid uitleg. En als ik straks klaar ben met die passage in het boek, laat ik 'm daar even lezen.'

Als vertaler Noors-Nederlands, met ruim 85 boeken op haar naam, komt Paula Stevens al meer dan 40 jaar in allerlei paral-

le universele terecht. In de wereld van de weefgetouwen bijvoorbeeld – hoe werden die vroeger gebruikt, welke vaktermen zijn er? 'Daarvoor ging ik dan weer naar een weefatelier. Je kunt natuurlijk ook van alles vinden op Wikipedia, maar dan weet je nog niet of mensen die woorden ook echt gebruiken. Ik wil ze horen praten.'

Dat ze koos voor de studie Scandinavistiek had ook te maken met die voorliefde voor andere werelden. Als kind las ze veel Scandi-

navische kinderboeken. 'Ik groeide op in Leeuwarden – geen grote stad, maar toch een stad. In die boeken woonden kinderen aan een fjord, ze moesten elke dag door de sneeuw, er waren wolven. Ik herinner me een boek over Groenland, waar ze een oude oma gewoon op een ijsberg zetten, waar ze dan zou blijven tot ze doodging. Alles was heel anders en spannend.'

Na haar afstuderen richtte ze samen met studiegenoten het Scandinavisch Vertaal-

FOTO JASPAR MOULIN

LEESTIPS voor de zomer

Welke door Paula Stevens vertaalde Noorse boeken moeten we deze zomer volgens haar lezen?

en Informatiebureau op. In eerste instantie vertaalde ze vooral zakelijke teksten. 'Dan ging het bijvoorbeeld om een handleiding voor een worstsnijmachine. Ik heb ook weleens een bouwbestek voor een sporthal in Drachten uit het Noors vertaald. Ik hoop dat die nooit gebouwd is, want ik had geen idee wat ik aan het doen was.'

Ze deed haar best om voet aan de grond te krijgen bij literaire uitgeverij, maar dat duurde even. 'In het begin was ik alleen maar bezig met netwerken. Ik zat natuurlijk in Groningen, en het wereldje bevond zich in Amsterdam, niet alleen de uitgeverijen, maar ook de vertalers.' Met een collega toog ze naar de Frankfurter Buchmesse. 'Dan vroeg ik een Noorse uitgever: heb je nog contact gehad met Nederlandse uitgeverij, en over welk boek dan? En daarna zei ik tegen die Nederlandse uitgever: "goh, ik hoorde dat je belangstelling hebt voor dat boek, ik kan het wel voor je lezen." Zo rolde ik het vak in.'

Sindsdien vertaalde ze onder meer Johan Harstad, die in Nederland populair werd met *Max*, *Mischa* en *het Tet-offensief* en *Buzz Aldrin, waar ben je gebleven*, en Herbjørg Wassmo, auteur van de Dina-trilogie en de Tora-trilogie. Heel verschillende auteurs. 'Lange tijd kwamen er vooral politieke boeken uit Scandinavië, maar in de jaren negentig veranderde dat. Toen werd *De wereld van Sofie* van Jostein Gaarder een groot succes, en later *Anna*, *Hanna* en *Johanna* van Marianne Fredriksson. Nu wordt er van alles vertaald, van klassiekers tot heel experimentele boeken. Ook leuk voor mij, want alleen maar één genre boeken vertalen is heel saai.'

De Scandinavische misdaadromans zijn al jaren niet aan te slepen in Nederland, maar die vertaalt Stevens niet. 'Veel is in mijn ogen

Wildgroei

Nina Lykke (2021)

'Een heerlijk venijnig boek over een huisarts die aan de drank is. Elin is getrouwd, maar krijgt een minnaar en moet het huis uit. Ze slaapt op de onderzoeksbank in haar praktijk, waar haar enige gesprekspartner het skelet in de hoek is. In haar klagende patiënten heeft ze steeds minder zin. Vol geestige observaties, en geen moment zeurderig – Elin weet dat ze het allemaal aan zichzelf te danken heeft.'

Heterdaad

Johan Harstad (2018).

'Een persiflage op de misdaadroman, over een vergeten misdaadschrijver die wordt herontdekt door iemand die een afstudeerscriptie over hem maakt. De voetnoten van het boek zijn langer dan de eigenlijke tekst op de pagina's. Harstad is een van mijn favoriete schrijvers. Hij weet een wereld op te roepen waar je in wilt blijven hangen.'

De onzichtbaren

Roy Jacobsen (2020)

'De natuurbeschrijvingen in de boeken van Roy Jacobsen zijn prachtig. Zijn boeken – dit boek is onderdeel van een trilogie, die voorlopig uit vier delen bestaat – gaan over een zelfvoorzienende familie die op een eiland woont. Alle grote tegenslagen bieden ze laconiek het hoofd: het is wat het is. Heel zen, vooral fijn om te lezen als je op reis gaat naar Noorwegen.'

De zusterklokken

Lars Mytting (2019)

'Eerste deel van een trilogie die zich afspeelt in het Gudbrandsdal, een van de meest traditionele dalen van Noorwegen. Voor andere boeken in deze serie heb ik een cursus schieten en een cursus maaien met een zeis gevolgd. Het is een historische roman, maar heel spannend. De hoofdpersonen zijn heel vooruitstrevend. Maar ga je op vakantie naar Normandië, dan is Myttings *De vlamberken* een aanrader, een intrigerend boek over goed en fout, verzet en collaboratie in de oorlog.'

gewoon niet zo goed, en je krijgt veel minder de kans een band op te bouwen met de auteur, want het moet vaak snel. Voor romans is meer tijd, en vaak mag je boek na boek van dezelfde schrijver doen – dat is veel leuker. Ik leer ze kennen en overleg veel met ze.'

Bijvoorbeeld over typisch Noorse zinnen. De taal zelf is niet per se lastiger of minder lastig te vertalen dan een andere taal, zegt Stevens, het wordt vooral een uitdaging wanneer ze tegen culturele verschillen aanloopt. 'Als een Noor schrijft: "Hij had geen tijd om zijn schoenen uit te doen", dan ligt daar van alles in besloten. In Noorwegen doet iedereen thuis z'n schoenen uit. Heeft iemand daar geen tijd voor, dan moet hij wel veel haast hebben of overstuurd zijn. Dat kun je dus niet letterlijk vertalen, maar ik wil ook voorkomen dat ik een uitlegzinnetje moet toevoegen – de lezer zit in een roman, niet in non-fictie. Dus dan maak ik er vaak iets anders van: in dit geval verving ik gewoon "schoenen" door "jas".'

Ook iets waar ze vaak tegenaan loopt: het grote verschil in landschap. 'Noren kunnen eindeloos doorgaan over bergen. Waar zij honderd woorden voor "rots" en "berg" hebben, hebben wij er misschien vijf. Je kunt niet blijven zeggen "kleine berg", "iets grotere berg", dus daar moet je inventief zijn. En soms dingen weglaten.'

Dat soort gepuzzel, dat maakt het werk nog altijd zo de moeite waard voor Stevens. 'Er is geen vast recept. Als ik in één boek een goede uitleg van een begrip heb kunnen geven, betekent dat niet dat het in een ander boek ook op die manier kan. Het is allemaal afhankelijk van context, van de waarde die een zin in dat ene boek heeft, en van de stijl van de schrijver.'

Weerman met passie, kennis én een heldere boodschap: zo kennen veel Nederlanders **Gerrit Hiemstra**, jarenlang presentator van het weerbericht aan het eind van het NOS-journaal. Nog steeds is hij gefascineerd door weerfenomenen en probeert hij de ernst van klimaatverandering over te brengen, al is zijn podium tegenwoordig anders. Tijdens het lustrum in mei ontving hij een eredoctoraat van de RUG voor zijn verdiensten in het aankaarten van klimaatverandering en haar ernstige gevolgen.

Weerman en eredoctor Gerrit Hiemstra kan slecht tegen flauwekul

Ik kan er echt slecht tegen als er flauwekul verteld wordt over klimaatverandering, als mensen met de waarheid aan de haal gaan en de werkelijkheid anders presenteren dan dat ie is. Al die desinformatie. Ik vind dat bijna crimineel eerlijk gezegd,' vertelt Hiemstra vanuit zijn met natuurlijke materialen (kalk en hennep) gebouwde huis in het Friese Balk. 'Die ergernis is, samen met mijn enthousiasme voor de wetenschappelijke kant van klimaatverandering, een belangrijke drijfveer voor mij om meer bewustzijn te creëren.'

Doodzenuwachtig

Hiemstra's stap naar televisie verliep als volgt: 'Via mijn werk kwam ik in de tweede helft van de jaren '90 in contact met de maker van het Agrarisch Journaal van de EO. Hij vroeg of wij misschien het weerbericht konden verzorgen, en dat leek mij wel wat. Na ruim een jaar dat te hebben gedaan, kwam in 1998 een vacature bij de NOS vrij. Ik stuurde een demoband op en mocht auditie komen doen. Ze hadden zoiets van "oh, die kan het al", maar ik was natuurlijk doodzenuwachtig. Ik heb toen maar wat gedaan,

en dat vonden ze goed. In het begin was ik vooral de vaste invaller, later werd ik steeds meer de vaste weerman.'

In de camera kijken

Dat betekende dat Hiemstra twee volle dagen in de week werkzaam was als weerman, met een miljoenenpubliek op radio en tv: 'In het begin keek ik naar anderen om te kijken hoe het moest, maar door de tijd heen ontwikkelde ik mijn eigen stijl. Daarmee word je geloofwaardiger voor de kijker. De spanningsboog is bovendien kort. Je moet

Bekend van tv

Gerrit Hiemstra (Drachten, 1961) groeide als NOS-weerman uit tot bekende Nederlander. Voordat hij in 's lands huiskamers te zien was, studeerde hij agrotechniek in Wageningen, met als studierichting meteorologie. Hierna werkte hij eerst in de werkkamer van voormalig weerbedrijf Meteo Consult. Van 1998 tot en met 2023 was hij een van de hoofdpresentatoren van het NOS-weerbericht. Naast zijn werk als presentator bleef Hiemstra actief bij verschillende weerbedrijven. Tegenwoordig is hij eigenaar en consultant bij Weather Impact, een adviesbureau dat innovatieve oplossingen op het gebied van weer en klimaat ontwikkelt. Hij is tevens mede-oprichter van Oarshûs, dat klimaatneutraal bouwen met natuurlijke materialen faciliteert. Zijn eigen huis vormde de inspiratiebron voor dit bedrijf.

FOTO ANP/MARCO DE SWART

FOTO GERHARD TAATGEN

echt presteren, want het is ook heel snel weer voorbij. Na een aantal jaren is dat een automatisme. Als ik nu bijvoorbeeld word geïnterviewd, heb ik altijd de neiging om, net als bij het presenteren van het weer, de camera in te kijken. Alleen is dat bij een interview dus juist niet de bedoeling, haha.'

Klimaatverandering

Hiemstra staat bekend als voorvechter in het creëren van meer bewustzijn van klimaatverandering. Niet alleen als weerpresentator, ook daarbuiten, tijdens lezingen en workshops bijvoorbeeld: 'Op een gegeven moment besepte ik echt dat dit een belangrijk thema werd. Ik voelde me ervoor verantwoordelijk dit over te brengen aan het publiek, vanwege de ernst van de situatie. In het begin doe je dat een beetje onbewust, je krijgt er feedback op, maar op een gegeven moment word je je ook bewust van jouw rol en het publiek dat je kunt bereiken. Dan wordt het een bewuste keuze om meer bij klimaatverandering stil te staan.'

Herhaling

Om die materie te laten landen is goede communicatie van belang, benadrukt Hiemstra: 'Ik verwijs vaak naar goede bronnen die op een toegankelijke manier de wetenschap over klimaatverandering uit de doeken doen. De website van het IPCC, bijvoorbeeld. Het is bovendien belangrijk om de boodschap domweg te herhalen. "Ja, dit is echt zo", dat idee. De essentie van het verhaal blijven noemen... ik denk dat dit werkt. En houd het praktisch voor de toehoorder. Ik breng ze weleens uit balans door bijvoorbeeld te zeggen: "stop met tanken". De essentie van het probleem is namelijk goed uit te leggen. Het komt omdat we benzine, diesel, kerosine, aardgas en steenkool verbranden. Dat is een vast rijtje dat ik afloop bij presentaties.'

Boodschap aan wetenschap

Als ontvanger van een RUG-eredoctoraat heeft Hiemstra een boodschap aan de wetenschap: 'Sommige wetenschappers leggen één keer iets uit en laten het er dan bij. Maar op die manier breng je jouw boodschap niet goed

over. Ik wilde dit bij de uitreiking van het eredoctoraat ook meegeven aan de universiteit: ga meer vertellen over wat je doet! En niet alleen op wetenschappelijke congressen in onderzoekstaal, maar ook daarbuiten in gewone mensentaal. Het ligt echt niet aan de intellectuele capaciteiten van wetenschappers, maar het is wel een kwestie van doen, en met een paar trucs kom je al een heel eind.'

Wennen

Hoe vindt hij het tot slot zelf om een eredoctoraat te ontvangen? Hiemstra: 'Ik moest er eerst even aan wennen. Wat heb ik nou weer aan mijn fiets hangen? Maar het is heel eervol om eredoctor te zijn. Ik ben zelf niet actief in de academische wereld, maar communiceer natuurlijk wel veel over de wetenschappelijke kant van klimaatverandering. Dat is een van de redenen waarom ik dit eredoctoraat ontving. Een mooie erkenning.'

FOTO

REYER BOXEM

Nachtzicht met kunstmatige atomen

Door het vergrootglas zien we een dun plaatje bedekt met quantumdots: halfgeleiderdeeltjes met speciale eigenschappen dankzij hun minuscule formaat. Maria Antonietta Loi gebruikt ze om te kunnen 'zien' in het donker als de plaatjes zijn ingebouwd in een digitale infraroodcamera. Lees meer op www.rug.nl/quantumdots

Maria Antonietta Loi is een Italiaanse natuurkundige en hoogleraar Photophysics and Optoelectronics aan het Zernike Institute for Advanced Materials (ZIAM) van de RUG. Haar onderzoek richt zich op de ontwikkeling van functionele materialen voor goedkope, hoog-efficiënte opto-elektronische apparaten. www.rug.nl/inbeeld-maloi

De fotoserie 'Makers van de RUG' belicht onderzoekers die iets concreets hebben ontwikkeld: van zelfgemaakte meetapparatuur voor wetenschappelijk onderzoek tot kleine of grote producten die ons dagelijks leven kunnen veranderen. Zo dragen RUG-onderzoekers bij aan oplossingen voor grote wetenschappelijke en maatschappelijke uitdagingen. Techniekonderwijs en -onderzoek maken bij de RUG al decennia deel uit van een breed palet aan sterke disciplines. Landelijk werkt zij steeds intensiever samen met de vier technische universiteiten. www.rug.nl/makers

FOTO HENK VEENSTRA

‘De kleurrijke cellen van bloemen vervelen nooit’

Iedereen kan genieten van kleuren in de natuur, maar bij evolutiebioloog **Casper van der Kooi** gaat dat veel verder: hij onderzoekt hoe bloemen, vogels, vlinders en kevers aan hun kleuren komen. Bovendien bestudeert hij hoe die kleuren gebruikt worden om bestuivers en seksuele partners aan te trekken. ‘Kleuren zijn een prachtige manier om biodiversiteit te visualiseren en te bevorderen. En ik wil de wereld – en vooral Nederland – biodiverser maken.’

GERT GRITTER

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/C.J.VAN.DER.KOOI

Bloemenpracht is een onderwerp dat iedereen, inclusief Van der Kooi zelf, kan boeien. Aansluitend aan het interview krijgt hij bezoek van het tv-programma Klokhuis en hij staat klaar om naar Griekenland te vliegen voor veldwerk. Daar gaat hij met collega's uit Duitsland onderzoek doen naar de anemoon op de berg Olympus. Met het ogenschijnlijk eenvoudige paarse bloempje is iets bijzonders aan de hand. Het groeit overal op de berghelling, maar doordat de temperatuur daalt naarmate de hoogte toeneemt, veran-

dert de fauna. Anemonen aan de voet van de berg zijn voor hun bestuiving afhankelijk van bepaalde kevers, maar hogerop van bijen. De plant blijkt zijn kleur per hoogte zo aan te passen dat hij de juiste bestuiver aantrekt. Dat gaat de groep onderzoekers in Griekenland nader bestuderen, met als doel te begrijpen hoe kleur als communicatiemiddel dient tussen planten en bloembezoekers.

Klaprozen

Ook de klaproos heeft de kleur van zijn bloem

aangepast aan de insecten die hem met stuifmeel bevruchten. Het plantje is afkomstig uit het Midden-Oosten, maar hij is met de komst van de Romeinen in onze streken beland. In zijn oorspronkelijke omgeving wordt het bestoven door een kever die niet voorkomt in Noord-Europa. Om zich te handhaven moest hij dus andere bestuivers aantrekken, waaronder de bij. ‘De klaproos heeft een bijzonder dunne felrode bloem die veel licht weerkaatst. Dat heeft de plant nodig om zichtbaar te zijn. De rode kleur helpt hem niet om bijen aan te trekken, want

die kunnen geen rood onderscheiden. Maar bijen zien wel ultraviolet. Door deze kleur erbij te ontwikkelen, maakt de Europese klaproos zich hier zichtbaar voor bijen.'

Satellietschotel

Hoe meer kleur, des te meer planten en dieren. Ook uit de intensiteit van de kleur, de glans of juist vaalheid zijn conclusies te trekken. Met collega's publiceerde Van der Kooi in 2021 een artikel over de gevolgen van zwaveltekort bij vooral gele bloemen: daardoor konden ze onvoldoende geel pigment aanmaken en liep hun zichtbaarheid voor bestuivende insecten terug, met alle gevolgen van dien. Zijn interesse gaat ook uit in de werking van kleur in de natuur in combinatie met andere fenomenen, zoals vorm en temperatuur. 'Een boterbloem bijvoorbeeld is geel gekleurd en heeft de vorm van een kommetje, als een soort satellietschotel. Hij is daardoor in staat licht dusdanig te focussen dat hij warmer is dan de omgeving, niet veel, misschien een graad of twee-drie. Maar dat is net voldoende om koude mijdend insecten te lokken en een poos in de bloemkelk te houden, zodat bestuiving kan plaatsvinden.'

Optica-lab

Van der Kooi doet graag veldonderzoek, maar kijkt net zo lief door de microscoop naar celstructuren van bloemblaadjes, keverschilden, vlindervleugels of ander natuurlijk materiaal. 'Daar krijg ik nooit genoeg van. De schubjes van een blauwe vlinder vervelen nooit!' Hij heeft het beheer gekregen over een bijzondere faciliteit: een optica-laboratorium met een grote set van microscopen en spectrophotometers. Hiermee kunnen Van der Kooi en andere onderzoekers de kleuren en reflectie van bloemblaadjes, vlindervleugels en vogelveren bestuderen, maar ook de manier waarop vlinders en vliegen bloemen zien. Het lab is uniek in zijn soort en is samengesteld en deels zelf ontwikkeld door biofysicus Doekele Stavenga. Deze emeritus-hoogleraar is nog vaak in het lab te vinden.

Passie

Hoe is Van der Kooi geïnteresseerd geraakt in de kleuren van flora en fauna? 'Als kind schijn ik al een verwondering voor de natuur te hebben. We hadden thuis een grote tuin waarin je lekker bezig kon zijn. Maar ik wist eigenlijk niet eens goed wat ik moest studeren. Biologie was niet mijn beste vak en ik ging het studeren omdat ik niet echt iets anders wist. En ik was zeker niet de beste student. De bevoegenheid die ik bij anderen zag, had ik aanvankelijk nog niet. Dat veranderde toen ik me zelf mocht vastbijten in

FOTO MEREL WEIJER

Casper van der Kooi (1990), biologie 2014 cum laude, is assistant professor aan de RUG. Hij promoveerde in Groningen in 2015 cum laude op onderzoek naar bloemkleuren. In Lausanne promoveerde hij in 2018 nogmaals, op de evolutie van de reproductiesystemen van insecten. Sinds 2020 is hij lid van de Young Academy Groningen, een club voor de meest getalenteerde, enthousiaste en ambitieuze jonge onderzoekers van de universiteit. Dit jaar won hij de Heineken Young Scientists Award.

onderzoek. Tegenwoordig zeg ik het nu vaak tegen studenten: het geeft niet als die passie er nog niet is, die kan ook later komen. En anders biedt een biologiediploma een uitstekende basis om buiten de universitaire wereld aan het werk te gaan.' De passie is gekomen en heeft hem niet meer losgelaten. Eén jaar na afronding van zijn masteropleiding promoveerde hij al, hij verbleef als onderzoeker in Lausanne, werd Humboldt-fellow in Würzburg en kreeg een Veni-beurs. Samen met zijn broer, die kunstenaar is, werkt hij aan een kinderboek over de evolutie van planten.

Paard van Troje

Van der Kooi gebruikt zijn kennis als bioloog graag om beleidsmakers te adviseren, maar ook om zijn mening te laten horen in de media. Vooral als het gaat om invasieve exotische plant- en diersoorten. Hoewel het onderwerp niet direct zijn specialisme is, ziet hij het als een soort roeping om ervoor

te waarschuwen. 'De komst van woekerende, invasieve soorten is een zwaar onderschatte bedreiging van onze leefomgeving. Ze zijn een Paard van Troje. Het leidt soms tot nachtmerriescenario's als we niet kordaat ingrijpen. Neem alsemambrosia: het stuifmeel veroorzaakt heftige hooikoortsklachten. De Japanse duizendknoop maakt in Engeland woningen onverkoopbaar. Bereklaauw, Amerikaanse rivierkreeft, water-teunisbloem, tijgermug: zelfde verhaal. Ze verdringen inheemse soorten, bedreigen de biodiversiteit en zijn vervelend voor mensen. Bovendien gaat de bestrijding handenvol publieksgeld kosten.' Soms ergert hij zich aan de laconieke houding van collega-biologen die zeggen dat de natuur zich uiteindelijk vanzelf wel weer aanpast en voor een nieuw evenwicht zorgt. 'Het tempo waarin soorten overal ter wereld worden geïntroduceerd ligt veel te hoog.'

Zomer cryptogram

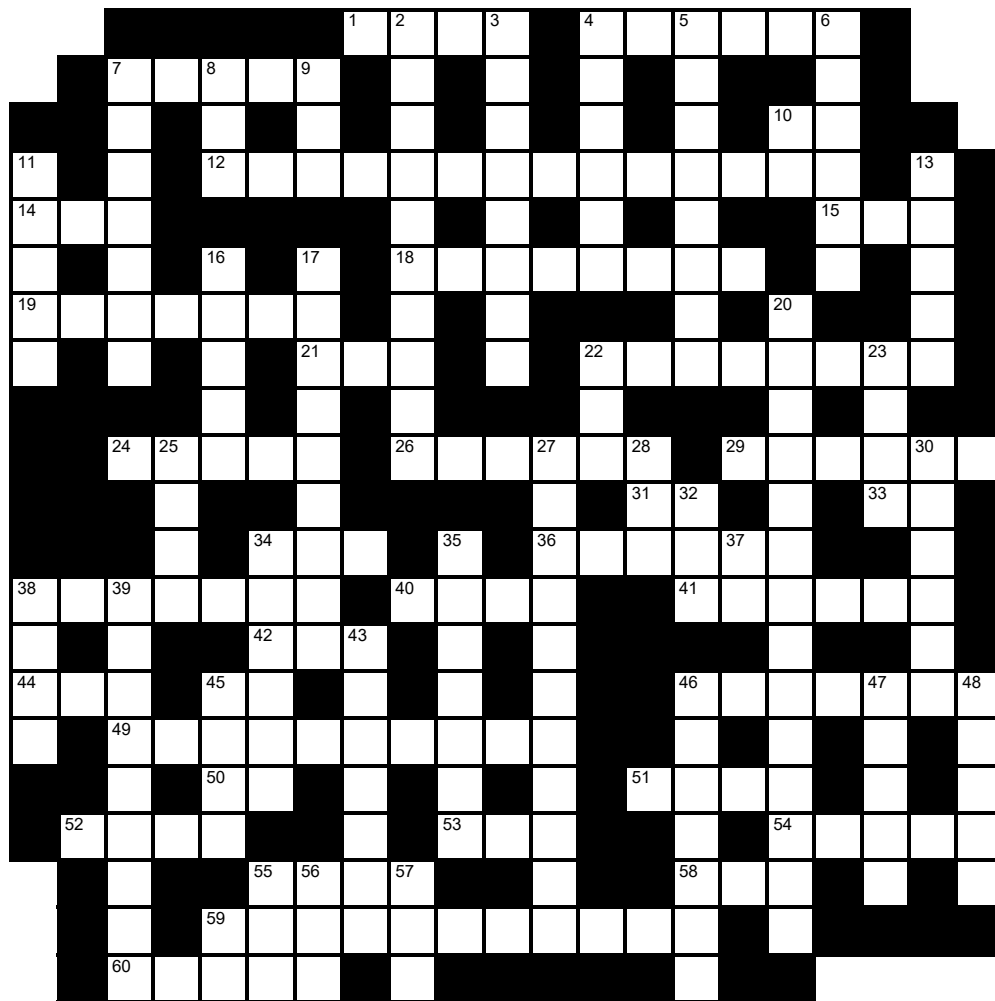
'Nederlands beste puzzelbedenker' Jelmer Steenhuis, alumnus rechten 1979, maakte opnieuw exclusief voor *Broerstraat 5* een cryptogram. Hij haalde nu zijn inspiratie uit het 'podwalk'-boekje *In het spoor van de Academie* (zie verder pagina 24) en uit de drie puur online edities van *Broerstraat 5* (zie www.rug.nl/broerstraat5) die in 2023 en afgelopen voorjaar verschenen.

NB: Er zitten ook cijfers in de oplossingen.

Prijs

Onder de goede oplossingen verloten we een cadeaubon van € 75,-, van de iShop (www.rug.nl/ishop) en 15 exemplaren van het podwalkboekje.

Inzenden **vóór 1 september 2024** naar redactie5@rug.nl of per post naar Redactie Broerstraat 5; Alumnirelaties RUG; Postbus 72; 9700 AB Groningen. Vermeld ook naam en e-mailadres of telefoonnummer.

Horizontaal

- 1 Is zowel de grote als de kleine elleboog (4)
- 4 Overmeesterde vanuit de grond (2)
- 7 Het __huis, bewoond door Theodorus van Swinderen (5)
- 10 __ Hermans (2)
- 12 Daar komen lege flessen te liggen (14)
- 14 Het academische deel van een boek (3)
- 15 Gelderland zong een Staaltje Gronings (3)
- 18 Tussen Groningen en de zee (2)
- 19 Krachtmeting der oude vier (7)
- 21 Schreef economisch (3)
- 22 Zeemleer in de Bernoulliborg (8)
- 24 Naar de oprichter van het doveninstituut werd een plein genoemd (5)
- 26 Nooit meer volgens 10 horizontaal (6)
- 29 Iets donkers als rector magnificus [zie ook:] (6)
- 31 Hij probeert studenten wat bij te brengen (2)
- 33 De Drentsche gaat over in 18 horizontaal (2)
- 34 __dag (3)
- 36 Aflopende tijd in de trein (2)
- 38 Oud papier (7)
- 40 Past voor meter of nimf (4)
- 41 Woonde in de Ecolution, gelegen in het 18 horizontaal (6)
- 42 Onderricht voor Franse woordjes (3)
- 44 __ van Es, alumnus die Groninger Persprijs in 2010 won (3)
- 45 Welcome __ Groningen (2)
- 46 Ploegarbeider? (7)

- 49 Zie 5 en 38 verticaal (al kom je er niet zomaar) (10)
- 50 __ denk dus __ besta (2)
- 51 Voorheen AZG (4)
- 52 Past na Schuiten of Boter (4)
- 53 Pakte (het niet zo tactisch aan) (3)
- 54 __ de Vries, alumnus die staatssecretaris werd (5)
- 55 De __wolk (4)
- 58 __ scholae sed vitae, beeldenproject kennis-jaren (3)
- 59 Kreeg Hessel de Vries geen Nobelprijs voor (11)
- 60 # __ (5)

Verticaal

- 2 Gekleurde partner van 27 verticaal (5,5)
- 3 Voor dit project ontvangt Sijbren Otten 2,3 miljoen subsidie (8)
- 4 Bracht bommen mee (2)
- 5 Zie 49 horizontaal en 38 verticaal (al kom je er niet zomaar) (8)
- 6 Professor van __ en het geheim van de wierden, Groninger Museum 2005-2006 (6)
- 7 Groningen fietsstad (7)
- 8 Record-patenthouder (3)
- 9 Tweede kans (2)
- 10 Academische omgeving (2)
- 11 De __, alumnus die minister van Defensie werd (5)
- 13 __ Kamerlingh Onnes, Nobelprijs natuurkunde 1913 (5)

- 16 __ Dijk, alumnus die voorzitter werd van een politieke partij (5)
- 17 Aanleiding voor een onderzoek (9)
- 20 Bende tijdelijke werknemers (14)
- 22 __va, voor een degelijke hap
- 23 Hoge of Lage __ (3,1)
- 25 Studying is for __ girls, T-shirt Aletta Jacobs (4)
- 27 Vuilverwerkende partner van 2 verticaal (2,9)
- 28 __ gas meer (3)
- 30 Rob die het zwaar te verduren had in Onder Professoren (6)
- 32 Stel dat vanuit Groningen de financiën bestiert (3)
- 34 __ Houwer, stadsarchitect (6)
- 35 Sint naar wie d'Olle Grieze is vernoemd (7)
- 37 __ Groningen, Liberal Arts (2)
- 38 Zie 49 horizontaal en 5 verticaal (al kom je er niet zomaar) (4)
- 39 Al doende leert men (9)
- 43 Woonplezier in Cornus, Acero of Dragant (7)
- 45 Hallucinerende Groningse familie (4)
- 46 Eerste vrouwelijke rector magnificus (7)
- 47 Past na Ossen of Vis (5)
- 48 Verzetstrijder die vastzat in het Scholtenhuis (5)
- 55 Rotterdam (3)
- 56 Eindhoven (3)
- 57 Platform om good practices te delen (3)
- 59 __-scan (2)

MARCIN RZESZEWICZ (34)

in 2012 – 2013 Erasmus-uitwisselingsstudent internationale relaties aan de RUG, werkt in Polen als directeur internationale samenwerking bij het ministerie van Infrastructuur

TALITA HONORATO (40)

in 2012-2013 uitwisselingsstudent klinische en psychosociale epidemiologie aan de RUG, in 2017 promotie aan medische faculteit RUG, over vrouwelijke vruchtbaarheid, werkt als senior manager global medical grants bij farmaceutisch bedrijf Pfizer

✍ ELLIS ELLENBROEK

Relatie sinds: maart 2013 / getrouwd: 11 augustus 2018

‘Een Spaanse jongen bij ons in de flat stelde ons aan elkaar voor op de avond van een huisfeest. Voor mij was het liefde op het eerste gezicht. Talita was *amazing!* Zij is een integer en gewetensvol persoon, mooi van buiten en van binnen. En we kunnen over van alles praten.

De eerste kus was in de keuken, we hadden samen gekookt. Het was koud, ik zat naast een open raam. Maar ik wilde ons gesprek niet onderbreken om uit mijn kamer iets warmers te gaan halen om aan te trekken. Mijn uithoudingsvermogen betaalde zich uit. Op 9 oktober 2017 promoveerde ze in Groningen, de dag erna ging ik op mijn knieën. Eerst had ik haar vader om toestemming gevraagd. Ik werkte in Brussel. Haar Groningse periode kwam ten einde. Ze stond op een kruispunt, dat leek mij hét moment. Anderhalf jaar daarvoor had zij mij een aanzoek gedaan. Op een mooie avond, we lagen in een park in Warschau in het gras. Ik antwoordde dat ik nog niet klaar was voor zo’n grote stap. We zijn in Polen getrouwd, in het Rezydent Hotel in Sopot, de stad waar ik vandaan kom. Onze bruiloft duurde drie dagen, met allerlei traditionele Poolse elementen. Als het bruidspaar de eerste toast heeft uitgebracht gooien ze hun glazen op de grond. Als ze breken, brengt dat geluk. De onze gingen gelukkig aan diggelen. Talita heeft stevige meningen en spreekt zich uit, bijvoorbeeld over diversiteit en inclusie. Met die thema’s was ik niet zo bezig. Nu ben ik mij veel meer bewust van ongelijkheden in de wereld en de strijd die minderheden vaak moeten leveren.

Zij houdt van plannen, ik leef meer in het moment. Maar als je me vraagt naar de toekomst dan lijken een leuk huis met een tuin, een kind of twee – meer niet – en een kat, mij wel mooi. In een warm land, misschien Brazilië. Met strand en zee dichtbij, dan kan ik elke ochtend zwemmen. We wonen nu in Warschau. Ik heb mijn ouders in de buurt, en Polen ontwikkelt zich in hoog tempo waardoor er veel carrièremogelijkheden zijn. Ik bewonder Talita voor haar moed dat ze hier ook naartoe wilde.’

‘Ik ben een zwarte vrouw, Marcin een witte man. Er zit een continent en een oceaan tussen de werelden waar wij uit komen, vroeger ook nog een ijzeren gordijn. Ooit zou onze liefde onmogelijk of zelfs illegaal zijn geweest. We beschouwen het nimmer als vanzelfsprekend dat we samen zijn gekomen, met dank aan de RUG.

Liefde op het eerste gezicht was het niet bij mij. Het was donker en lawaaierig op het flatfeest waar we elkaar voor het eerst tegenkwamen. Ik heb alleen kunnen vragen waar Marcin vandaan kwam en hoe oud hij was. Grappig genoeg kon hij niet op zijn leeftijd komen. In maart 2013 wilde Marcin wel mee naar de inaugurele rede van een medisch hoogleraar over *global health*. Helemaal niet zijn vakgebied. Eerst zag ik hem nergens, maar toen de deuren van de Aula waar de rede was, bijna dicht gingen, was hij daar ineens. Dat was het moment dat ik verliefd op hem werd, omdat hij had laten zien betrouwbaar te zijn. Na drie jaar samen vroeg ik of hij met mij wilde trouwen. Hij was daar nog niet aan toe. Een jaar later wilde hij per se een weekend met mij naar Parijs. Ik zat middenin de afronding van mijn proefschrift. Er moest wel een heel goede reden zijn eruit te breken. Het was een fijn en romantisch weekend, maar een aanzoek ho maar. Ik ging vrezen dat ik de ware niet was voor hem. Tegelijkertijd was ik ervan overtuigd dat hij mij in dat geval niet aan het lijntje zou houden. De ochtend na mijn promotie wekte hij mij vroeg, voor een wandeling in het Noorderplantsoen. Daar ging hij op de knieën. Ik was in de wolken. We zouden in Polen trouwen én in Brazilië. Maar door de pandemie is die Braziliaanse bruiloft er niet van gekomen. Marcin heeft geprobeerd werk te vinden in Brazilië, toen ik daar was voor mijn coschappen. Dat lukte niet, en zodoende zijn we nu in Polen, dicht bij zijn familie. Ik grap altijd dat ik voor Marcin naar Polen ben gegaan, maar dat hij er nooit is. Voor zijn internationale werk is hij steeds op reis.’

Landen aansprakelijk stellen voor cyberaanvallen nog lastig

JURGEN TIEKSTRA

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/E.V.MOYAKINE

Evgeni Moyakine onderzoekt of landen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor cyberaanvallen door hackersgroepen. Volgens hem stelt het internationaal recht te hoge eisen aan de bewijslast. Digitale aanvallen zijn in de oorlog in Oekraïne al strijdwapens.

Het was een aantal maanden nadat het Maleisische passagiersvliegtuig MH17 boven het oosten van Oekraïne was neergeschoten, dat Evgeni Moyakine aan de Universiteit van Tilburg promoveerde op een onderwerp in het internationaal recht.

Die tragedie in de zomer van 2014, die 298 mensen het leven kostte, raakte hem diep. Want aan boord van het toestel zat ook Willem Witteveen, hoogleraar op de rechtenfaculteit in Tilburg, met diens vrouw en dochter. 'Enige tijd voor hij overleed had ik hem nog gesproken', vertelt de huidige universitair docent IT-recht en Cyberveilig-

'Onderhandelen met cybercriminelen, moet je dat wel doen?'

heid. 'Het was vreselijk, ik kon het niet begrijpen. Ik studeerde internationaal recht en werkte aan mijn promotieonderzoek naar de aansprakelijkheid van staten, dus ik dacht: hoe kunnen we zorgen dat landen

zoals Rusland, wanneer dit soort incidenten gebeurt, aansprakelijk gesteld kunnen worden? Dat dit was gebeurd, maakte dat voor mij zelfs persoonlijker.' En persoonlijk was het al, omdat Moyakine geboren is in, zoals hij het verwoordt, 'de voormalige Sovjet-Unie'.

Eind 2014 promoveerde hij op een onderzoek naar de internationaalrechtelijke aansprakelijkheid van een land als de Verenigde Staten voor de schendingen van mensenrechten en internationaal humanitair recht door private militaire bedrijven. Berucht voorbeeld is de wetteloosheid in Irak en Afghanistan van het Amerikaanse bedrijf Blackwater.

Cyber Operations

Moyakine richt zich nog steeds op die aansprakelijkheid van landen, maar nu in verband met Cyber Operations (CO's). Oftewel digitale aanvallen door private groepen die niet zelden banden hebben met landsregeringen. Die cyberaanvallen gebeuren overigens niet alleen door landen buiten het Westen. Beroemd voorbeeld is de Stuxnet-computerworm waarmee in 2009 een uranium-verrijkingsfabriek in Iran schade werd toegebracht. Het publieke geheim is dat Israël en de VS betrokken waren, en waarschijnlijk zelfs een Nederlandse AIVD'er. Dit Stuxnet-virus schond het internationaal recht, maar gestraft werd niemand. Het is moeilijk bewijsbaar wie achter zo'n digitale aanval schuilt.

Maar eerst: hoe kwetsbaar is een land als Nederland voor cyberaanvallen? 'Het antwoord kan kort en bondig zijn: héél erg kwetsbaar', reageert Moyakine. 'Nederland is een van de meest gedigitaliseerde economisch ontwikkelde landen ter wereld, met een geavanceerde technische infrastructuur. Ik vertel mijn studenten altijd dat volgens onderzoek elke 40 seconden ergens in de wereld een cyberaanval plaatsvindt: DDoS-aanvallen (Distributed Denial of Service), ransomware en andere soorten malware. Het cybersecuritybedrijf Kaspersky heeft een website waarop je live ziet waar in de wereld ze worden gedetecteerd.'

Ransomware

'Waarschijnlijk is ransomware nu een van de grootste bedreigingen. Daarmee worden verschillende organisaties geraakt: de voetbalbond KNVB onlangs, en ook de NWO (de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, red). Interessant was dat de minister van Onderwijs zei: de overheid onderhandelt niet met cybercriminelen. Dat is een belangrijke ethische vraag die ik aan mijn studenten stel. Moet je dat wel doen? Als private of publieke organisatie verwerk je vaak persoonsgegevens. Daar kunnen ook bijvoorbeeld gezondheidsdata tussen zitten, denk aan ziekenhuizen. Als je het losgeld niet betaalt, kunnen ze op straat komen te liggen.'

'De KNVB heeft naar verluidt één miljoen euro betaald. De Universiteit van Maastricht heeft in 2019 ook betaald: 200.000 euro in

FOTO JAN WILLEM VAN VLIET

Evgeni Moyakine werkt sinds 2015 aan de RUG en sinds 2018 als universitair docent IT-recht en cyberveiligheid in het Rölinggebouw in het centrum van Groningen. Ook is hij *research fellow* aan de Universiteit van Milaan. In 2010 kreeg hij een promotiebeurs van de NWO, bedoeld voor talentvolle buitenlandse studenten. Een van zijn favoriete boeken is *De meester en Margarita* uit 1967, van de Russische schrijver Michail Boelgakov.

bitcoin. Maar uiteindelijk wist de politie dat geld weer terug te krijgen. En doordat de bitcoin in waarde was gestegen, kreeg de universiteit zelfs 300.000 euro extra terug. Ze hebben er dus zelfs geld mee verdiend. Dat hebben ze geïnvesteerd in een fonds voor noodlijdende studenten.'

De beruchtste ransomware is LockBit. Begin mei bleek hiervan verdacht wordt: de Rus Dmitry Khoroshev. Het probleem is: Rusland levert geen ingezetenen uit, en heeft waarschijnlijk zelf geen last van de afpersingen. 'LockBit valt het eigen land niet lastig', legt Moyakine uit. 'Het gaat zelfs zo ver dat je niet wordt aangevallen als Russisch in je taalinstellingen staat. Het instellen van Russisch is dus een van de beschermingsmaatregelen die je kunt treffen maar de vraag is natuurlijk hoe lang deze maatregel effectief blijft.'

Fysieke schade

Het gebeurt zelden dat een cyberaanval fysieke schade achterlaat, terwijl in Nederland al jaren de vrees rondgaat dat cruciale infrastructuur als sluizen en bruggen doelwit worden. 'In Nederland hebben zich gelukkig nog geen ontwrichtende digitale aanvallen voorgedaan', bevestigt Moyakine, 'maar in Oekraïne in 2022 wel toen de Russen elektri-

citeitsnetwerken uitschakelden, waardoor mensen zonder stroom en warmte kwamen te zitten. Stel dat zo iets in de winter gebeurt, dan kunnen mensen doodgaan. Het ging om hackers die vermoedelijk samenwerkten met de Russische overheid.'

'Het is verre van makkelijk om landen aansprakelijk te stellen', vertelt Moyakine. 'Niet alleen omdat het heel moeilijk is voldoende bewijs te verzamelen, maar ook omdat we in het internationale recht theorieën hebben die ontzettend verouderd zijn. Je wilt ten eerste een schuldige kunnen aanwijzen. Dus wie is de persoon die de aanval heeft uitgevoerd? Daarna wil je de banden met staten blootleggen. We hebben het Internationaal Gerechtshof in Den Haag, dat er onder andere voor kan zorgen dat een schadevergoeding moet worden uitbetaald. Maar ook wordt het dan mogelijk dat aangevallen staten zich kunnen verdedigen en tegenmaatregelen nemen.'

Staatscontrole

Moyakine vindt de bewijsdrempel nu nog te hoog. 'Stel dat een private entiteit of persoon wordt aangestuurd door een staat. Om die aansprakelijk te kunnen stellen, zegt het Internationaal Gerechtshof dat die aansturing 'effectief' moet zijn. Dat betekent dat de staat in elk stadium van een cyberoperatie voldoende controle uitoefende en ervoor kon zorgen dat de operatie stopte of doorging. Aan de andere kant heeft het Joegoslavië Tribunaal gezegd dat de controle ook 'overall' kan zijn. Dat betekent dat een staat een bepaalde rol heeft bij onder andere het opzetten van de operatie, het financieren, het trainen van de mensen, en het verstrekken van virussen.'

'Dat is al een veel lagere drempel voor het constateren van staatscontrole. Maar gezien de ontwikkelingen die plaatsvinden, vind ik dat er nog een controletest moet worden ontwikkeld. Te denken valt aan het concept 'working in tandem' bedacht door de jurist Collin Allan. Dat betekent dat als een staat en een groep hackers samenwerken en cyberoperaties tegelijk met andere operaties worden uitgevoerd, je al kunt zeggen dat de aansprakelijkheid van de staat niet uitgesloten is. Wij als juristen kunnen bijdragen aan deze discussie. Wellicht dat overheidsjuristen onze stukken lezen en denken: ja, misschien is er wel wat te zeggen voor deze theorie.'

Podwalk: wandelingen door Groningse binnenstad

Met de podwalk, of het boekje, 'In het spoor van de Academie' wandel je langs het heden en verleden van de Groningse universiteit en binnenstad, met leuke informatie over gebouwen, personen en gebeurtenissen. De podwalk (NL en EN) kent een westelijke en een oostelijke

variante, elk van circa 4 km. Deze audiotours zijn gratis te downloaden via de app 'Op stap met Aletta', maar ook verkrijgbaar in boekvorm. Het boekje - met illustraties, foto's, kaarten en verdiepende teksten - is verkrijgbaar bij de i-Shop (de universiteitswinkel) à € 9,95. Tekst, redactie en samenstelling: Martin Althof en Gert Gritter. WWW.RUG.NL/PODWALK

Gastschrijver Marja Pruis

Journalist, columnist en schrijver Marja Pruis is de nieuwe gastschrijver van de RUG. Zij verkent in twee openbare Studium Generale-programma's

(maandag 11 november en 2 december in het Academiegebouw) de betekenis van authenticiteit en originaliteit. Daarnaast verzorgt ze werkcolleges voor studenten van de RUG rondom deze thema's: In hoeverre bouwen we voort op tradities en hoe kunnen we telkens iets nieuws maken? Kan literatuur ons nog steeds verrassen?

Rechten asielaanvragende kinderen in goede handen?

'In beslissingen op asielaanvragen wordt het ontwikkelingsbelang van kinderen niet gewogen en ze worden niet of zelden gehoord. Dat is opvallend omdat het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties bepaalt dat bij alle besluiten die het leven van kinderen raken, het belang van het kind een eerste overweging moet zijn.' Dit schrijft onderzoeker Elianne Zijlstra van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen onder meer in een artikel op WWW.RUG.NL/GMW-VLUCHTELINGENKINDEREN

Watervlug met een klein brein

Met een brein zo klein als een speldenknopje kunnen insecten toch fantastisch navigeren. Ze ontwijken obstakels en piepen door kleine doorgangen. Hoe doen ze dat, met hun beperkte hersencapaciteit? Als we het insectenbrein begrijpen kan dat ons helpen in de zoektocht naar energiezuinige computers, toont natuurkundige Elisabetta Chicca van het CogniGron met haar meest recente resultaat: een robotje dat zich gedraagt als een insect. De missie van CogniGron is om zelf-lerende materialen en systemen te ontwikkelen, geïnspireerd op het menselijk brein, en daarmee een blauwdruk voor toekomstbestendige computers. WWW.RUG.NL/SCIENCELINX-CHICCA

Website over demonstratierecht

Wat houdt het recht om te demonstreren precies in? Wat mag en moet de overheid bij demonstraties doen, en welke rechten en plichten hebben demonstranten? Demonstratie-expert Berend Roorda maakte met een nieuwe website alle kennis en regelingen over het demonstratierecht toegankelijk voor iedereen. WWW.RUG.NL/DEMONSTRATIERECHT

De wereld voeden met agro-ecologie

In aflevering 43 van de podcastserie 'In de Wetenschap' is Pablo Tittonell, hoogleraar Agroecology and Sustainable Landscapes, te gast. Hij spreekt - in het

Engels - over de gevolgen van tientallen jaren industriële landbouw, het gebruik van genetisch gemodificeerde organismen en hoe een transitie naar agroecologie ons helpt de wereld op een betere, duurzame manier te voeden. WWW.RUG.NL/IN-DE-WETENSCHAP Artikelen onder meer op WWW.RE-GENERATION.CC, zoek 'Tittonell'.

Groningen door dromersogen

Raoul de Jong, RUG-gastschrijver van 2023, heeft samen met de studenten van zijn werkcolleges een bundel van hun werk en zijn eigen zijn hoorcolleges uitgebracht. De bundel is à € 20,- te koop in lokale boekwinkels en gratis online verkrijgbaar via open access.

WWW.SGGRONINGEN.NL/NL/BLOG/GRONINGEN-DOOR-DROMERSOGEN

Waterstofonderzoek aan de RUG

De beloften van groene waterstof zijn groot: het kan dienen als 'batterij' voor energieopslag, we kunnen het gebruiken in de chemische industrie, en de enige uitstoot die het oplevert is wat waterdamp. Maar er zijn nog vele hobbels te nemen. De Faculty of Science and Engineering maakte een reeks prettig leesbare artikelen over het waterstofonderzoek aan de RUG, zoals: 'We zetten vol in op waterstof. Maar zijn we daar wel klaar voor?'. WWW.RUG.NL/FSE/NEWS/SCIENCE-IN-FOCUS

Tjibbe Veldkamp wint Woutertje Pieterse Prijs

Alumnus Tjibbe Veldkamp - psychologie 1988 - en illustrator Mark Janssen zijn winnaars van de Woutertje Pieterse Prijs 2024 voor hun kinderboek (>10 jaar) *De jongen die van de wereld hield*. De jury: 'Een magisch boek, dat de lezer al bij de eerste zinnen het verhaal intrekt en niet meer loslaat. (...) Zonder dat er een woord te veel wordt gebruikt, komen de kleurrijke personages en locaties moeiteloos tot leven. Een klassieker in spé.' In ons Lentenummer hadden we dit jaar een interview met Veldkamp (pagina 13).

WWW.RUG.NL/BROERSTRAATS

Wereldhavens kleurrijk en ingrijpend verbindend

ILLUSTRATIE AAFKE STEENHUIS

Van 'La Superba Genua', diamantstad Antwerpen, smaragdgroen Sydney, Kaapstad tot ons eigen immer uitdijende Rotterdam: **Aafke Steenhuis** (77) en haar man **Jan Joost Teunissen** (75) bereiden alle grote wereldhavens voor hun informatieve boek *De grote wilde vaart – Wereldhavens en globalisering*.

SARA PLAT

In het ateliergebouwtje helemaal achter in de tuin van hun pittoreske dijkhuis in Amsterdam Noord zijn de muren gevuld met de kleurige illustraties die Steenhuis voor het boek maakte. Samen vertellen ze het unieke verhaal van elke haven.

'Kijk, dit is bijvoorbeeld de haven van Genua. In het midden staat het voormalige stadhuis, daar zat in 1296 de Venetiaanse handelsreiziger Marco Polo gevangen. Hij zat in de cel met een verhalenverteller uit Pisa, Rustichello, die zijn levensverhaal optekende: De reizen van Marco Polo. Daardoor is al diens kennis bewaard gebleven. Columbus nam later bijvoorbeeld zijn werk weer mee. De geschiedenis buitelt over elkaar heen, alles beïnvloedt elkaar, dat vind ik zo interessant! En hier Singapore. Dat was echt een grote verrassing. Een stadsstaat op een klein eiland, zo bijzonder aangepakt. Op de 44e verdieping van gebouwen zijn joggingpaden, zo besparen ze ruimte, en overal zijn parken. De esthetiek is daar heel belangrijk.'

De fascinatie voor havens begon bij Steenhuis in haar geboortestad Delfzijl. Het gezin ging vaak in de haven kijken. 'Eem boe't'n poort

kiek'n', zeiden ze dan. Steenhuis: 'In de haven leek de wereld altijd zoveel groter. Er waren buitenlanders, zeelui, er was een gevoel van ruimte, avontuur. In een haven ben je verbonden met andere havens, van over de hele wereld. En schepen vormen die verbinding. We willen dat met dit boek ook laten zien. Als je kleren uit Nepal komen, je mango's uit Brazilië, je spullen uit China, dan ben je veel meer verbonden met de wereld dan je denkt. Van alles om je heen wordt negentig procent naar je toegebracht over zee. En dat gold vroeger ook voor godsdiensten, modes, muziek. Als je een netwerk van havens in kaart hebt gebracht, dan heb je inzicht in hoe de wereld werkt.'

Steenhuis studeerde Nederlands en Spaans in Groningen. Teunissen ontmoette ze in 1967 bij de net opgerichte schaatsvereniging in Heerenveen. 'Hij vroeg me uit, sindsdien zijn we samen.' Teunissen studeerde in Groningen sociale wetenschappen en verdiepte zich in internationale economie; kennis die het echtpaar bij het schrijven van het boek goed kon gebruiken. Want het boek gaat niet alleen over de schoonheid van de wereldhavens.

Globalisering in combinatie met een verregaand consumentisme kosten de wereld veel, aldus Steenhuis. 'Door de uitvinding van containers en containerschepen kostte vervoer ineens niets meer. China werd de fabriek van de wereld. Overheden hebben steeds minder te zeggen, bedrijven steeds meer. En door het hele internetgebeuren wordt alles steeds efficiënter. De scheepvaart is tegenwoordig tot op de minuut gereguleerd, zeelui mogen amper meer van boord, de economie draait 24 uur per dag door. Efficiëntie zorgt niet voor minder, maar voor nóg meer. Het systeem is alleen nog maar gericht op groei, en iedereen weet dat groei nooit oneindig is. Het zorgt voor uitputting, klimaatverandering en ongelijkheid.' Over een oplossing is Steenhuis kordaat: *degrowth*. Minder groei. Daar begint het.'

WWW.AAFKESTEENHUIS.NL

WWW.DEGROTEWILDEVAART.NL
MET OOK VIDEO'S VAN
JAN JOOST TEUNISSEN

Kijk op WWW.RUG.NL/ALUMNI/AGENDA voor meer informatie en een actueel overzicht van bijeenkomsten en activiteiten voor alumni.

VOLG ONS OP

Alumnibijeenkomst Brussel

Donderdag 11 juli houdt het Alumni Chapter in Brussel *Summer Drinks at the Residence of the Permanent Representative*. Gastheer is alumnus Pieter Jan Kleiweg de Zwaan, permanent vertegenwoordiger bij de Europese Unie en voormalig ambassadeur in België. Alumnus Maarten Verwey, directeur-generaal bij het Directorate-General 'Economic and Financial Affairs' (ECFIN) zal spreken over 'A perspective on Europe after the Elections'.

WWW.RUG.NL/ALUMNI/AGENDA

Alumnibijeenkomst KLM en duurzaamheid

Het alumninetwerk Amsterdam houdt in samenwerking met de RUG op **donderdag 17 oktober (ov)** een bijeenkomst bij de KLM rond het thema 'KLM en duurzaamheid'. De avond begint om 19.30 uur. Sprekers zijn alumna Marjan Rintel, CEO KLM en Boudewijn de Bruin, hoogleraar financiële ethiek aan de RUG.

Bijeenkomst Friese (en andere) alumni in Groningen

Op **dinsdag 5 november** organiseert de Fryske alumni Sirkel samen met de RUG een alumnibijeenkomst in het House of Connections in Groningen. Start 19.30 uur. Op het programma staan meerdere onderzoekers die korte presentaties geven over hun onderzoek en de maatschappelijke impact daarvan.

Bijeenkomst alumni econometrie in Amsterdam

Studievereniging VESTING organiseert op **zaterdag 23 november** een bijeenkomst in Amsterdam voor oud-studenten econometrie. Een mooie gelegenheid om gezamenlijk herinneringen op te halen aan oude tijden. Met voor wie wil, aansluitend een diner. Meer informatie binnenkort op DEVESTING.NL/ALUMNI

Kijk op RUG.NL/ALUMNI/AGENDA voor meer informatie en een actueel overzicht van bijeenkomsten en activiteiten voor alumni.

Letterenfestival: wetenschap, workshops, muziek en meer

Zaterdag 21 september vindt de derde editie van het Letterenfestival plaats. De Faculteit der Letteren wordt die dag omgetoverd in een wetenschappelijk festivalterrein. Op het programma staan workshops, mini-lezingen, wetenschappelijke experimenten, demonstraties en rondleidingen. Daarnaast zijn er foodtrucks en is er live muziek. Iedereen is welkom, aanmelden is niet nodig en de entree is gratis.

Het thema van het festival is 'verbeelding'. Onderzoekers van de faculteit laten zien hoe verbeelding een rol speelt in hun werk en dagen bezoekers uit hun verbeelding te gebruiken. Ervaar hoe het is om archeoloog te zijn en een ruïne te interpreteren, leer Arabisch schrijven in vijf minuten, waan je de baas van het journaal, doe mee aan de pub-quiz of volg een van de mini-lezingen, bijvoorbeeld over de relatie tussen muziek en herinnering.

Het volledige programma is te vinden op WWW.RUG.NL/LET/LETTERENFESTIVAL

Het festival vindt plaats van 13.00 tot 17.00 uur in en rondom het Harmoniegebouw aan de Oude Kijk in 't Jatstraat 26 en in het Universiteitsmuseum.

Tijd voor een taalcursus?

Heb je altijd al Koreaans willen leren? Of wil je je Duits verbeteren om je zakenrelaties beter te woord te staan?

Het Talencentrum Rijksuniversiteit Groningen biedt cursussen in maar liefst 14 talen aan. De volgende ronde start in september!

23 september Koreaans

24 september Duits

25 september Italiaans

En meer! Ga naar RUG.NL/TALENCENTRUM

Jaarverslag Ubbo Emmius Fonds

Het nieuwe jaarverslag van het Ubbo Emmius Fonds is uit, met onder meer interviews met onderzoekers van CogniGron en de Ben Feringa groep. Het Ubbo Emmius Fonds is een onafhankelijke stichting met een internationale visie die vooruitstrevend onderzoek en onderwijs aan de RUG steunt over vragen die de maatschappij bezighouden, overal ter wereld. UEF.NL/OVER-UEF/JAARVERSLAGEN

‘Alleen maar roeien is mentaal niet gezond’

2024 staat voor roeister **Marloes Oldenburg** in het teken van 1 augustus. Dan is op de Olympische Spelen in Parijs de finale van haar discipline, de vier-zonder. Toch is ze blij dat ze naast haar sportcarrière ook nog mag werken.

 BERT PLATZER

Eigenlijk speelde Marloes Oldenburgs sportcarrière zich in het water af in plaats van erop: ze was wedstrijdzwemster. Met roeien begon ze relatief laat, op haar 22ste, tegen het eind van haar studie bewegingswetenschappen aan de RUG. ‘Toen ik een ergometerwedstrijd won waaraan ook een aantal roeiers van Gyas hadden meegedaan, werd ik meteen uitgenodigd om lid te worden. Dat is wel leuk, dacht ik. Ik had niet de ambitie om naar de Olympische Spelen te gaan. Maar stapje voor stapje werd ik steeds beter, tot ik na drie jaar werd uitgenodigd voor het Nederlands team.’

Nuchter

Op de vraag wat ze van de Olympische Spelen verwacht, volgt eerst een analyse van de kansen van het team. ‘Ik verwacht dat we het als ploeg goed gaan doen. We presteren best steady, afgelopen twee jaar hebben we twee keer zilver op het WK gehaald en afgelopen jaar goud.’ Dat de Spelen voor veel sporters het hoogst haalbare is, bekijkt ze nuchter: ‘Of het nu de Spelen zijn, een Wereldbeker, een WK of EK, het blijft gewoon water en een stoplicht dat op groen springt. Maar ik kan niet ontkennen dat ik heel blij ben dat ik nu ook eindelijk naar de Spelen mag. Dat de Spelen het hoogst haalbare zijn, merk ik nu wel in de aanloop. Mijn hele familie en al mijn vrienden hebben tickets. Daaraan voel ik toch: het is wel echt groot.’

Op boeg

Twee keer eerder probeerde Oldenburg zich van deelname aan de Olympische Spelen te verzekeren. In 2016 was ze tijdens het kwalificatietoernooi ziek en in 2021 liep ze het laatste ticket mis. Deze keer stelde ze haar deelname al in een vroeg stadium veilig: vorig jaar plaatste ze zich automatisch voor de spelen toen ze in Belgrado wereldkampioen werd in de vier-zonder – voor leken: dat zijn vier roeisters met elk één riem, zonder stuurvrouw. Oldenburg zit ‘op boeg’, helemaal achter in de boot. ‘Dat is mijn favoriete positie in de vier-zonder. Ik heb het overzicht en hou de boot recht.’

Trainingskampen

Behalve fulltime roeister – ze is in dienst bij het NOC*NSF – werkt Oldenburg als parttime docent anatomie bij het Wenckebach Instituut van het UMCG. ‘Alleen roeien is niet goed voor mij. Het is niet gezond als mijn wereld alleen mijn sport en mijn prestatie is. Dan krijg ik te vaak dat ik me een slecht mens voel als ik een slechte training heb gehad. Ik moet ook in de maatschappij iets nuttigs doen om een betere sporter te zijn.’

FOTO ANP / OLIVIER MIDDENDORP

Wel geldt voor Oldenburg: ‘Eerst het roeien en dan de rest. Het combineren met mijn werk is gewoon een kwestie van plannen en duidelijk communiceren in welke periodes ik niet kan lesgeven.’ Van dergelijke periodes zijn er vele, want het leven van een Olympische roeister bestaat voor een belangrijk deel uit trainingskampen – niet op het water, maar boven op een berg. ‘In de aanloop naar de Spelen zitten we twee keer drieënhalve week in Oostenrijk op meer dan tweeduizend meter hoogte. Door het trainen in de zuurstofarme lucht kunnen we op zeeniveau beter presteren. ‘s Ochtends gaan we met de skilift naar beneden om twee uur op het water te trainen. Daarna gaan we terug omhoog om op hoogte te trainen op de spinningfiets en ergometer.’

Mary Kok, manager Mens, Werk en Ontwikkeling

Een bredere blik op werkplezier en duurzame inzetbaarheid

Toen Mary Kok (41) als jonge verpleegkundige ging werken bij de GGZ in Noord-Holland, had ze niet kunnen bedenken dat ze 24 jaar later bij dezelfde organisatie HR-manager zou worden. Maar zo is het wel gegaan: ze werd al jong leidinggevende, groeide door naar regiomanager, volgde twee leergangen bij AOG School of Management en sinds 1 mei is ze manager Mens, Werk en Ontwikkeling bij Leviaan, zoals de organisatie nu heet. Dagelijks heeft ze te maken met de uitdagingen in de zorg en zoekt ze naar oplossingen die het werkplezier van haar medewerkers vergroten.

TEKST MARJAN BROUWERS • FOTOGRAFIE JEROEN VAN KOOTEN

Toen Mary indertijd manager werd van haar eigen team, merkte ze dat ze leidinggeven best ingewikkeld vond. 'Ik herinner me die tijd als een hobbelige periode. Dat is ook best logisch, want je moet uitvinden wie je bent als persoon en als leidinggevende.' Daarom besloot ze te gaan studeren naast haar werk en behaalde ze haar managementdiploma's. Daarna bleven de studieboeken in de kast, want ze kreeg twee kinderen en de combinatie met haar werk als teamleider slokte al haar aandacht op.

Toch ging het na verloop van tijd weer kriebelen. Mary: 'Ik vroeg me al een poosje af hoe ik me verder wilde ontwikkelen. Enerzijds dacht ik na over een functie als directeur-bestuurder,

anderzijds trok een stap richting HR me ook.' Na een tip van een collega ging ze in gesprek met een opleidingsadviseur van AOG School of Management en schreef ze zich in voor Strategisch Leiderschap. 'Ik heb die leergang vanaf de eerste dag ervaren als een ontzettend inspirerende en waardevolle reis. Ik heb volop genoten van alles wat ik dat jaar heb meegemaakt.'

Na een pauze van een jaar meldde ze zich aan voor een tweede leergang: HR Strategie en Leiderschap. Kort daarna werd bekend dat de toenmalige HR-manager van Leviaan zou vertrekken. Mary solliciteerde en werd per 1 mei 2024 benoemd tot Manager Mens, Werk en Ontwikkeling. 'Zo kwam alles mooi bij elkaar.'

Bevlogen, betrokken en vitale medewerkers?

Leviaan is een GGZ-organisatie in Noord-Holland, heeft 550 medewerkers en staat bekend als gemoedelijk, wendbaar en flexibel. Mary voelt zich er helemaal thuis. Ze vertelt dat Leviaan cliënten met psychische kwetsbaarheden begeleidt: 'We behandelen niet, maar bieden ondersteuning aan cliënten die zelfstandig wonen in de wijk of in onze 24-uurslocaties. Verder hebben we ook nog dagbesteding, waar mensen kunnen binnenlopen voor steun of voor begeleiding naar werk of studie.'

Net als overal in de zorg leven er binnen Leviaan de nodige taaie vraagstukken, zoals de krapte op de arbeidsmarkt, het ziekteverzuim en het personeelsverloop. Voor het visie-document van haar tweede leergang richtte Mary zich daarom op een concrete vraag: 'Ik wilde uitzoeken aan welke knoppen ik kon draaien om het ziekteverzuim terug te dringen. Die vraag leidde tot allerlei adviezen, maar eigenlijk lagen die allemaal in de lijn van wat we altijd al doen en deden. Ik had inmiddels geleerd dat als je hetzelfde blijft doen wat je altijd al deed, je waarschijnlijk hetzelfde resultaat krijgt. Ik concludeerde dus dat je ziekteverzuim beter kunt aanpakken door aan de voorkant te beginnen. Dus niet door het verzuim zelf aan te pakken met de geijkte methodes, zoals weer een training voor managers, maar door in te zetten op preventie. Hoe houd je medewerkers bevlogen, betrokken en vitaal zodat ze hun werk met plezier blijven doen en niet uitvallen? Uit interviews met medewerkers merkte ik dat ze vaak onvoldoende ruimte ervaren om hun werk zelf te organiseren. En ook dat de focus te weinig ligt op de leuke kanten van hun werk, maar vooral op wat er allemaal moet. Dus heb ik mijn visiedocument herschreven met als rode draad de vraag wat we kunnen doen om ervoor te zorgen dat mensen blij worden van hun werk. Dat uitgangspunt past ook heel goed bij mij, omdat we uitgaan van de kracht en de kwaliteiten van de medewerkers.'

Samen complexe vraagstukken oplossen

Terugkijkend op beide leergangen beseft ze dat ze op een andere manier naar haar organisatie is gaan kijken. 'Als je echt verandering teweeg wilt brengen, is het beter om van buiten naar binnen te kijken en je perspectief te verbreden. Bovendien heb ik geleerd dat je complexe vraagstukken niet in je eentje kunt oplossen. Je moet er de tijd voor nemen en erover in gesprek gaan met de buitenwereld, zoals je netwerkpartners. Hoe kunnen we in gezamenlijkheid ouderen en jongeren behouden voor de zorg? Op de arbeidsmarkt vissen we allemaal in dezelfde vijver. Dat schiet niet op. Misschien is het antwoord wel een gezamenlijke flexpool van meerdere zorgorganisaties, zodat mensen kunnen proeven waar ze zich het meeste thuis voelen en daarna de werkgever kunnen kiezen die het beste bij ze past. Ook op het gebied van personeelsverloop heb ik nieuwe inzichten opgedaan. Zo zijn we er altijd van uitgegaan dat we onze medewerkers zo lang mogelijk willen behouden en verwachten we dat ze loyaal zijn aan de organisatie. Maar werkt dat? Is het niet

veel beter om te faciliteren dat mensen zo goed mogelijk en met plezier hun werk kunnen doen? En als ze dan vertrekken, dat ze dan gemotiveerd zijn om in ieder geval in de zorg te blijven? Zo creëren we maatschappelijke opbrengst.'

Daarmee komt Mary op haar visie op het generatiebeleid binnen haar organisatie. 'Een mooie term, maar wat ik ermee bedoel is dat de jonge generatie die nu aan het werk gaat in de zorg anders is opgeleid dan vroeger. Ze zorgen met de handen op de rug. Dat houdt in dat ze de regie bij de cliënt laten en dat is precies de weg die wij als organisatie op willen gaan. Ook zijn ze beweeglijker: ze houden van afwisseling en willen niet meer tot hun pensioen bij dezelfde werkgever blijven. Oudere medewerkers willen vaak vooral zorgen en ik proef soms dat zij het idee hebben dat jongeren hun werk met minder passie uitvoeren. Dat is echter niet mijn ervaring: die jongeren zijn net zo betrokken bij hun cliënten, maar hun aanpak is anders.' Tegelijkertijd heeft ze oog voor de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers in de tweede helft van hun loopbaan, zoals kerndocent Klaske Veth het noemt.

Mary: 'Waar haalt die generatie werkplezier uit en hoe blijven ze vitaal? Wat kun je meegeven op het gebied van leefstijl, voeding en sport? Willen ze na hun pensioengerechtigde leeftijd nog werken en wat willen ze dan betekenen? Om die groep gemotiveerd en inzetbaar te houden en hun kennis en kunde te behouden, moeten we ze op een andere manier faciliteren. In mijn nieuwe baan krijg ik volop de ruimte om me te verdiepen in dit soort complexe vraagstukken.'

(Zelf-)vertrouwen krijgen het anders te doen

De leergangen hebben haar veel gebracht: kennis, inspiratie, waardevolle nieuwe gesprekspartners en meer zelfvertrouwen als het gaat om leren en ontwikkelen. Zoveel zelfs, dat ze overweegt om volgend jaar, als ze gewend is aan haar nieuwe functie, door te gaan met de masteropleiding. 'Doordat ik nu met een breder perspectief naar de wereld kijk, durf ik te komen met oplossingen die afwijken van hoe we het altijd deden. Zo heb ik pas geleden voorgesteld om te stoppen met ons huidige verzuimbeleid en volop in te zetten op duurzame inzetbaarheid en preventie. Kijk, dat had ik een paar jaar geleden nooit kunnen bedenken. Het mooie is dat ik intern nu ook de ruimte en het vertrouwen krijg om dit soort belangrijke veranderingen in te zetten.'

Tijdens de deeltijdopleiding Visie op Werk en Arbeidsmarkt ontwikkel je een duurzame HR-strategie vanuit een externe focus, met inzicht in complexe arbeidsmarkt-vraagstukken, maatschappelijke impact en managementkeuzes.

De volgende editie start 3 oktober 2024.

Meer weten? Scan de QR-code.

De vooruitgang voor zijn.

2024/410

Alumnidag

25 mei 2024

'Making connections'

Foto's
Gerhard Taatgen

Meer foto's op
[WWW.RUG.NL/
ALUMNIDAG2024](http://WWW.RUG.NL/ALUMNIDAG2024)

COLOFON

38e JAARGANG – 2e NUMMER/ZOMER 2024 – ISSN 0921-1721

WWW.RUG.NL/BROERSTRAATS

Broerstraat 5 is een kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden, gepromoveerden en relaties van de RUG, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. Vanaf 2024 worden het lente- en herfstnummer uitsluitend online gepubliceerd. Als alumnimagazine wil het ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten! **REDACTIE** Fenneke Colstee, Sophie Dannenburg-Douwes, Merel Weijer, Bert Wolfkamp **BEELDREDACTIE** Merel Weijer **HOOFDREDACTIE** Fenneke Colstee-Wieringa **REDACTIEADRES** Redactie Broerstraat 5, Postbus 72, 9700 AB Groningen T (050) 363 52 36 redactieB5@rug.nl **VORMGEVING** In Ontwerp, Assen **DRUK** Senefelder Misset **OPLAGE** 90.000 **ADRESWIJZIGINGEN** Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, kunt u zich wenden tot Alumnirelaties RUG: T (050) 363 7595, alumni@rug.nl of via www.rug.nl/alumni/wijzigingen De RUG hecht veel waarde aan contact met haar oud-studenten. Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om. www.rug.nl/alumni/privacy

[Adreswijzigingen en e-mailadres doorgeven](#)

Zet een volgende stap in uw carrière met één van onze Executive MBA's of Masters

Parttime Executive MBA:

- Energy
- Health
- Food & Retail
- Sustainable Business Models

Parttime Executive Master:

- Accountancy
- Finance & Control
- M&A and Valuation

Start:
**september
2024**

Het programma van de Executive MBA zit erg goed in elkaar: naast goede specifieke vakliteratuur krijg je de tools mee om op de korte- en lange termijn strategisch te denken, maar ook om een volwaardig gesprekspartner te zijn op thema's als **finance, strategie, marketing, innovatie en management performance.**

rug.nl/ugbs-mba

Joël Bax,
Manager Strategisch Beleid &
Innovatie, Profila Zorggroep

Sterren op het HOOGELAND

AL 20 JAAR
EEN SUCCES
FORMULE

3-daags fietsarrangement boordevol kunst, cultuur en gezelligheid

Wuivend graan bij de Waddendijk, terug in de tijd in de romano-gotische Bartholomeuskerk van Stedum, een live muzikale ode aan Groningen. En verrassende ontmoetingen met Groningse kunstenaars Francine Schrikkema, Jaap van Meeuwen, Jan Mulder, Peter Scheedler en Henk Helmantel.

Sterren op het Hoogeland is een geheel verzorgd fietsarrangement. Ook geschikt als bedrijfsuitje.

mei t/m september
Boek nu: € 328,-

sterrenophoogeland.nl

Zomerartikelen

dopper in
staal, goud
of zilver
€ 19,95

Limited
edition t-shirt
€ 14,95

damessjaal
€ 27,50

KALEIDOSCOPE

Verborgen schatten uit de Universiteitscollectie

04.04.2024 - 17.11.2024

rug.nl/museum

De Rijksuniversiteit Groningen zet zich in voor duurzaamheid. Deze artikelen zijn geproduceerd met liefde voor mens en planeet.

Oude Kijk in 't Jatstraat 19, 050 363 2700

✉ universiteitswinkel@rug.nl

🌐 <https://ishop.shopfactory.com>

📍 [ishopgroningen](https://www.instagram.com/ishopgroningen)

Shop
i

ALUMNI ACHTERAF

Toen ze afstudeerden was de arbeidsmarkt niet gunstig voor ruimtelijk wetenschappers. Even waren ze werkloos, toen vond de ene alumnus toch zijn weg in het verlengde van de studie.

De ander verdient zijn brood met de taal van zijn geliefde geboortegrond.

✍ ELLIS ELLENBROEK

BERT ROSSING (58)

STUDIE Ruimtelijke Wetenschappen 1984-1993

IS uitgever en eindredacteur bij het Huus van de Taol in Beilen

HUISHOUDEN met echtgenoot Ed (57)

HUIS nieuwbouwwijk in Diever

INKOMEN 3900 eu bruto per maand (fulltime)

'Ik ben een oer-Drent, al hoor je dat niet meteen aan mij. Dat heeft onder meer te maken met mijn stotter-verleden en de logopedie die ik heb gehad en die me accentloos leerde spreken. Mijn man is een Fries, thuis praten we Nederlands. Gelukkig kan ik op mijn werk de hele dag Drents praten. Het Huus van de Taol is de streektaalorganisatie van de provincie, daar spreek je natuurlijk Drents. Op de middelbare school vond ik aardrijkskunde geweldig, dus ik ging sociale geografie, zoals de studie toen

nog heette, studeren. Gemeenschapszin, 'naoberschap', staat bij mij hoog in het vaandel. Het maken van woonwijken leek me wel wat, in dienst van een gemeente. Ik kreeg echter geen baan, in 1993 was de arbeidsmarkt slecht voor geografen. Het UWV belde, of ik wilde meedingen naar een plek bij een opleiding tot programmamaker regionale omroep. Ze zochten mensen die in beeld konden denken. Dat kon ik, omdat ik veel aan theater had gedaan. Na die opleiding kon ik aan de slag bij RTV Drenthe. Als programmamaker en regisseur maakte ik human interest- en cultuurprogramma's. Ik vind dat je het elke dag leuk moet hebben, zeker ook op je werk. Bij RTV Drenthe was ik na zeventien jaar niet zo gelukkig meer. Door bezuinigingen was ik op de nieuwsredactie terechtgekomen, en nieuws is helemaal mijn passie niet. Ik nam ontslag, had kort een eigen bedrijf, en was educatie-medewerker bij het Drents Museum. Ook had ik een kleine aanstelling bij het Huus van de Taol. Toen daar twee mensen met pensioen gingen heb ik hun uren over kunnen nemen. Zo werd het een volledige baan. Geweldig, het bracht mij ook weer financiële zekerheid.

Bij het Huus geef ik boeken uit, doe de eindredactie van het magazine *Zinnig* en de social media. We hebben onlangs een Drents-Nederlandse gedichtenbundel voor kinderen uitgegeven, om iets te noemen van wat we doen. En een vertaalgids voor zorgpersoneel dat niet uit Drenthe komt, maar wel dagelijks te maken heeft met Drenten.

Ik ben wies met mien leven. Theater speelt nog steeds een belangrijke rol. Ik doe bestuurswerk voor eenakterfestival Kört & Goed en het Shakespearetheater Diever.'

MARTIN SIKKEMA (58)

STUDIE Ruimtelijke Wetenschappen 1984-1990

IS strategisch adviseur stedelijke ontwikkeling gemeente Hoorn

HUISHOUDEN met huwelijkspartner Karlien (56) en zijn schoonmoeder (82),

Karliens dochter (27) woont in Brabant

HUIS twee-onder-een-kap Ruurlo

INKOMEN 5087 eu bruto per maand (bij 20 uur)

'Na mijn afstuderen ben ik een half jaar werkloos geweest. Toen werd ik gebeld door een van mijn RUG-docenten. Een kennis van hem had een adviesbureau in ruimtelijke ordening. Hij zocht iemand die een bestemmingsplan kon maken voor Ten Boer, destijds nog een zelfstandige gemeente. Ik zei: "Dat kan ik wel." Geen idee waar ik precies ja tegen zei. Ik had ooit één college gehad over bestemmingsplannen. Het ging gelukkig goed. Na een paar jaar kreeg ik een baan bij de gemeente Haren

en daarna in Slochteren, waar ik een van de founding fathers was van het project Meerstad, de groene en waterrijke wijk op de grens met Groningen. In 2001 leerde ik Karlien kennen, een jaar later ging ik naar Purmerend waar zij vandaan komt. Ik kon aan de slag bij de gemeente Hoorn. Ik ben daar begonnen als senior stedenbouwkundige, daarna was ik een aantal jaren leidinggevende. Ik miste de inhoud en heb in 2014 een nieuwe functie voor mezelf gecreëerd, strategisch adviseur ruimtelijke ontwikkeling. Ik houd me vooral bezig met langetermijnvisies voor Hoorn, dat is wat ik het liefst doe. Vanwege de chronische ziekte van Karlien, die mantelzorg nodig heeft, ben ik drie jaar geleden minder gaan werken. Financieel was dat gelukkig mogelijk. We verdienden allebei goed en hebben in het verleden verstandige financiële keuzes gemaakt. Karlien was gebaat bij een rustiger leefomgeving. In maart 2023 zijn we van Purmerend naar Ruurlo verhuisd. Toen we in Ruurlo kwamen heb ik me als organist aangeboden in verschillende protestantse kerken. Ik kom uit een muzikale familie. Mijn opa en mijn vader speelden orgel, ik ook. Naast ruimtelijke wetenschappen heb ik ook een opleiding kerkmuziek gevolgd en ik heb de nodige prijzen gewonnen bij concoursen.

Van Ruurlo naar Hoorn is drieënhalve uur met de trein, enkele reis. Daarom mocht ik volledig vanuit huis gaan werken. Mijn takenpakket is er een beetje op aangepast. In Hoorn kom ik amper nog. Na ruim twintig jaar dichterbij zitten ken ik de stad goed genoeg. Toch is de afstand wel eens onhandig. Als ik nog tien jaar had ontmoeten, had dit niet gewerkt, maar ik denk dat ik met werken stop als ik zestig ben.'

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND
ABONNEREN, ABONNEMENT OPZEGGEN OF ADRES WIJZIGEN: ALUMNI@RUG.NL